Platon

Lysis
Lakhes

Dostluk Üzerine

"Platon, onu okuyanlar için büyük bir zevk, hatta büyük bir neşe kaynağıdır."
- Alexandre Koyré

SOSYAL YAYINLAR

DÜNYA KLASİKLERİ KÜLTÜR DİZİSİ: 34

LYSIS (ΛΥΣΙΣ) / LAKHES (ΛΑΧΗΣ)
PLATON / Çeviren: Sabahattin Eyüboğlu & N. Şazi Kösemihal / Yayımlayan: Sosyal Yayınlar / Kapak düzeni: Diren Yardımlı & Tolga Gürpınar / Dizgi: Girişim Dizgi / Baskı: Kitap Matbaacılık / İstanbul, 2001.

LYSIS (ΛΥΣΙΣ)
YAHUT DOSTLUK

LAKHES (ΛΑΧΗΣ)
YAHUT CESARET

PLATON

LYSIS (ΛΥΣΙΣ)
YAHUT
DOSTLUK

Çeviren:
Sabahattin Eyüboğlu

SOSYAL YAYINLAR
Babıâli Cad., No: 14, Cağaloğlu-İSTANBUL
Tel: (0-212) 527 79 82 - 522 18 94
Faks: (0-212) 527 79 82
http://www.kitapnet.com
kitapnet@izlenim.com

Eski Yunan Has İsimlerinin Yazılışı Hakkında Not

Yunan eserlerinin tercümesinde tanrı, insan ve memleket isimlerini asıllarındaki imlaya göre yazmayı uygun bulduk; bunun için de bugün Avrupa milletlerinin hemen hepsinde kullanılan *transkripsiyon* usulünü aldık. Yunanca'nın her harfi, aşağıdaki cetvelde gösterildiği gibi, tek veya çift harflerle karşılanmıştır. *Th* ve *kh* gibi çift harfleri kullanmaya gerek vardı; çünkü Yunanca'nın Θ'sını da, T'ını da *t* ile gösteremezdik, ikisini ayırmak zorunluydu. X için de sadece *h* harfini alsaydık Yunanca'da sesli harflerin önüne bazen gelen ' işareti ile karışması mümkündü.

Ph çift harfine gelince. Yunanca'nın Φ harfini Avrupalılar öteden beri böyle gösterirler; vaktiyle Romalılar da öyle gösterınişlerdir; demek ki o harfin telaffuzu Romalıların *f* harfinin telaffuzuna tamamıyla uymuyormuş.

Romalılar ve bugünkü Avrupa milletleri Yunanca'nın Ξ harfini de *x* ile gösterirler; fakat *x* harfi bizim alfabemizde yoktur: Onun için bunun yerine *ks* çift harfini kullanmayı daha uygun bulduk.

Yunanca isimlerde *y* harfi sessiz değil, sesli harftir ve Yunanca'nın Y harfini gösterir: *ü* okunması lazımdır. Fakat bu telaffuz mutlak değildir: bugünkü Yunanlılar onu *i* okumaktadırlar.

Çift sesli harfleri de gene çift olarak gösterdik. Ancak ov yerine yalnız bir *u* koyduk; bu, şimdiki milletlerarası *transkripsiyon*'da da böyledir.

Α	A	Η	E	Ν	N	Τ	T
Β	B	Θ	Th	Ξ	Ks	Υ	Y
Γ	G	Ι	I	Ο	O	Φ	Ph
Δ	D	Κ	K	Π	P	Χ	Kh
Ε	E	Λ	L	Ρ	R	Ψ	Ps
Ζ	Z	Μ	M	Σ	S	Ω	O

KONUŞANLAR

SOKRATES
HİPPOTHALES
KTESİPPOS
MENEKSENOS
LYSİS

Akademiden çıkmış, duvarın dış kenarındaki yol- 203
dan doğruca Lykaion'a gidiyordum. Panopos çeşmesinin bulunduğu kapının yanıbaşında Hieronymos'un oğlu Hippothales'le Paiania'lı Ktesippos'a rastladım; yanlarında birçok genç vardı. Yaklaşınca, Hippothales beni gördü: b

— Sokrates, dedi, nereden geliyor, nereye gidiyorsun?

— Akademiden Lykaion'a, dedi.

— Buraya, bizim yanımıza gel. Yolunu değiştirmek istemiyor musun? Ama değer değiştirmeye.

— Beni nereye götüreceksin? Kimlerin arasına?

Duvarın karşısında, kapısı açık duran çevrili bir meydanı göstererek:

— Şuraya, dedi. Biz, birçok güzel delikanlılarla, günlerimizi burada geçiriyoruz. 204

— Orası nedir? dedim, ne yapıyorsunuz orada?

— Yeni bir idman yeri; orada sohbet ederek vakit geçiriyoruz; senin de bulunmanı isteriz.

— Mükemmel, dedim. Başınızda kim var?

— Tanırsın; senin methini eden biri: Mikkos.

— Ya, öyle mi? Değersiz adam değildir; seçkin bir bilgicidir.

b — Gelecek misin? İdman yerine kimler geliyor, görürsün.

— Oraya gelip ne yapacağım, sen bana önce onu söyle. Buranın gözde çocuğu kim?

— Herkesin gözdesi başka, Sokrates.

— İyi ama, seninki kim, Hippothales? Onu söyle.

Bunu sorunca yüzü kızardı. Tekrar söze başlayarak:

— Hippothales, Hieronimos'un oğlu, bana sevip sevmediğini söylemene lüzum yok, dedim; sevdiğini, hem de aşk yolunda bir hayli ilerlemiş olduğunu biliyo-
c rum. Başka şeylerden pek o kadar anlamam ama, seven yahut sevilen bir insanı ilk bakışta fark etmek bende tanrı vergisi gibi bir şeydir.

Bu sözlerimle yüzü büsbütün kızardı. O zaman Ktesippos, yüzüne karşı:

— Hippothales, böyle kızarıp bozarmak, ad söylemekten çekinmek çok güzel ama, dedi, Sokrates hele seninle azıcık konuşsun, bu söylemek istemediğin adı tekrar ede ede kafasını şişirirsin. Sen bir de bize sor, Sokrates;
d Lysis diye diye bizi bitirdi, kulaklarımızı doldurdu, taşırdı. Hele biraz da içerse bu adı o kadar söyler, o kadar söyler ki sabah uyandığımız zaman halâ kulaklarımızda yankılarını duyar gibi oluruz. Sözünü etmekle kalsa iyi, bir de tutup şiirini, nesirini başımızdan aşağı boşalttı mı, felakettir. Hele korkunç sesiyle aşk türkülerini söylemeye başlayacak olursa bırak da kaç. Böyleyken,şimdi sen sorunca yüzü kızarıyor; olur şey değil!

e — Bu Lysis her halde pek genç olacak, adını daha ilk defa duyuyorum.

— Bu ad gerçekten pek duyulmaz: Lysis halâ babasının adıyla bilinir; çünkü babası çok tanınmış bir adamdır. Ama Lysis, kendisi, mutlaka güzelliğiyle senin gözüne çarpmıştır: Onu tanımak için bir defa görmek yeter.

— Kimin oğlu bu?

— Aiksone'li Demokrates'in büyük oğlu.

— Peki, Hippothales, bunda sıkılacak ne var? Asil 205
ve temiz bir aşk. Onu dostlarına anlattığın gibi bana da anlat; bakalım, seven bir insanın sevgilisiyle nasıl konuşacağını, sevgilisinin anlatacağını biliyor musun?

— Sokrates, sen yoksa Ktesippos'un gevezeliklerini ciddiye mi alıyorsun?

— Söylediği çocuğu sevdiğini inkar mı ediyorsun?

— Hayır, fakat onun için şiir, nesir gibi şeyler yazdığım yok. Ktesippos:

— Aklını kaçırmış, dedi; sana anlattığı hep masal, tutar yeri yok.

— Hippothales, dedim, sen bu çocuk için belki de şiirler, şarkılar söylemişsindir; ben bunları dinlemek mera- b
kında değilim. Bana yalnız fikirlerin lazım; çünkü sevdiğine karşı nasıl davrandığını bilmek istiyorum.

— Ktesippos söylesin, o çok iyi bilir; gerçekten dediği kadar kafasını şişirmişsem söylediklerimi hatırlar.

— Elbette, tanrılar şahit! Bilmez olur muyum? Bundan daha gülünç bir şey olamaz, Sokrates. Bir çocuğa aşık ol, gözün ondan başka kimseleri görmez olsun, sonra da onun hakkında ufacık bir çocuğun bile söyleyebileceği c
şeylerden başka, kendi içinden gelme hiçbir sözün olmasın: ne tuhaf iş, değil mi? Lysis'in babası Demokrates

hakkında, dedesi Lysis hakkında, bütün ataları, atalarının zenginlikleri, atları, atlarının, yarış arabalarının Delphoi'de, Berzah'ta, Nemla'da kazandığı zaferleri hakkında bütün şehirin ağzında dolaşan birtakım laflar, Kronos zamanından kalma bayat bayat sözler.. işte Hippothales'in düzyazıya ve şiire soktuğu şeyler. Daha dün bir şiirinde bize atalarından birinin Herakles'in evinde misafir ettiği-
d ni anlatıyor, bundan da Herakles'le o atası arasında bir akrabalık olduğunu çıkarıyordu; güya atasının babası Zeus, anası da memleketini[7] kurtaran kahramanın kızıymış kısacası, Sokrates, bir sürü koca karı masalı, uydur uydur söyle. Bütün anlattığı, şarkılara koyduğu ve bize zorla dinlettiği şeyler bunlar.

— Pek tuhafsın, Hippothales, dedim; sen daha zafere varmadan şiirler ve şarkılarla zaferini övüyorsun.

— Ama şiirlerim, şarkılarım, beni övmüyor ki.

— Övüyor, ama sen farkında değilsin.

— Nasıl olur?

e — Asıl övdüğün başkası değil, sensin. Anlatmakla bitiremediğim o nesneyi bir gün elde edersen şiir ve nesirlerin önceden yazılmış bir zafer destanı gibi seni yüceltecek, değerli bir nesneyi elde etmiş olacaksın; ama onu elinden kaçırırsan övmelerinin parlak olduğu ölçüde seni gülünç bulacaklar, bu kadar güzel, bu kadar şerefli bir zaferi kaçırmış olacaksın. Aşkta hüneri olanlar, bir şey elde
206 etmedikçe, sonundan emin olmadıkça sevgililerini övmezler, dostum. Üstelik güzel çocuklar övülüp pöhpöhlendiler mi hemen kibirlenir, kendilerini germeye başlarlar. Sen böyle düşünmüyor musun?

7. δημος eski Yunanistan'ın idare bölgelerine denirdi. Memleket kelimesi halk arasındaki dar manasında kullanılmıştır.

— Evet, dedi.

— Kendilerini ne kadar yüksek görürlerse elde edilmeleri o kadar güçleşir, değil mi?

— Her halde.

— Avını ürkütmekle işe başlayan, kendi işini güçleştiren bir avcıya ne dersin? b

— Zavallı bir avcı derim, ne diyeceğim.

— Onun gibi, sözlerimiz ve şarkılarımızla sevgiliyi yola getirecek yerde ürkütürsek pek saçma bir şey yapmış olmaz mıyız?

— Öyle sanırım.

— O halde, Hippothales, şiirlerinle bu acı sözleri üzerine çekmekten sakın. Sanmam ki sen şiirlerinden zarar gören bir adamı, kendi kendine kötülük ettiği için, kudretli bir şair sayabilesin.

— Elbette saymam; ama, Sokrates, ben de sana bu- c
nun için başvuruyorum; senden öğüt istiyorum. İnsan sevdiğinin gözüne girmek için ne söylemeli, ne yapmalı? Biliyorsan söyle.

— Bunu söylemesi kolay değil, dedim; ama onu getirip benimle konuşturursan, dostlarının bahsettiği şarkılar, şiirler yerine ona ne türlü sözler söyleyeceğini belki gösterebilirim.

— Bundan kolay ne var? Ktesippos'la içeri girip oturur, konuşursan kendiliğinden yanınıza gelir, sanırım; çünkü dinlemeye bayılır, hem de bugün Hermes şenliği d
nedeniyle delikanlılarla çocuklar hep bir aradadır. Her halde kendisi gelir; gelmezse Ktesippos çağırır; onunla tanışırlar; Ktesippos'un amcasının oğlu Meneksenos hep onunla birlikte gezer.

— Dediğin gibi yapalım, dedim ve hemen Ktesippo-
e sun koluna girerek idman yerine doğru yürüdüm; ötekiler de arkamızdan geldiler.

İçeri girdiğimiz zaman kurbanlar kesilmiş, tören yeni bitmişti; çocuklar bayramlık elbiseleriyle aşık oynuyorlardı. Çoğu dışarıda, avludaydı; bir kısmı soyunma yerinde, bir köşede, sepetlerden çıkardıkları bir yığın aşıkla
270 çift mi-tek mi oynuyor, bir kısmı da halka olmuş, seyrediyordu. Lysis bu seyirciler arasındaydı. Başında çelengi ile, çocuklar, delikanlılar arasında ayakta duruyor, hem güzellik ününe hak verdiren, hem de asilliğini gösteren hali ile gözleri kendine çekiyordu.

Karşı tarafta, rahat bir yere gidip oturduk, konuşmaya başladık. Lysis dönüp dönüp bize bakıyordu; yanımıza
b gelmek istediği belliydi. Yalnız başına gelmeye cesaret edemeyerek bir zaman durakladı. Az sonra, avluda oynayan Meneksenos içeri girdi; Ktesippos'u görünce geldi, yanımıza oturdu. Lysis de onu görür görmez arkasından geldi, yanına oturdu. Sonra daha başkaları geldi. Gelenler arasında Hippothales de vardı; etrafımızı dinleyicilerin sardığını görünce, kızdırmaktan korktuğu Lysis'in göremeyeceği bir şekilde arkalarına geçti, ayakta durup dinledi.

c O zaman Meneksenos'a baktım ve dedim:

— Demophonos'un oğlu, ikinizden hanginiz daha yaşlısınız?

— Belli değil; münakaşasını ediyoruz.

— Hanginiz daha asil diye de münakaşa ediyor musunuz?

— Elbette.

— Yahut hanginiz daha güzel diye?

İkisi birden güldüler; tekrar söze başladım:

— Hanginiz daha zenginsiniz diye sormayacağım; çünkü dostsunuz, değil mi?

— Çok iyi dostuz, dediler.

— Dost arasında ayrı gayrı yoktur, derler. Sizin de dost olduğunuz doğruysa, zenginlikte farkınız yok demektir.

— Doğrudur, dediler. d

Hangisinin daha doğru, daha akıllı olduğunu soracakken, soramadım. Meneksenos'u aramaya geldiler; İdmancı çağırıyormuş, gitti. Galiba törene ait bir işe bakacaktı. O gidince Lysis'e sordum:

— Yanılmıyorsam annen baban seni çok seviyor, Lysis.

— Her halde.

— Öyleyse senin çok mesut olmanı da isterler? e

— Elbette.

— İnsan köle olursa, istediğini yapamayacak halde bulunursa mesut olabilir mi, dersin?

— Olamaz tabii.

— O halde, seni seven annen baban, mesut olmanı istediklerine göre, seni mesut edecek her çareye başvuruyorlardır.

— Şüphesiz.

— Demek dilediğini yapmakta seni serbest bırakıyorlar? Hiç azarlamıyorlar? Bir dediğini iki etmiyorlar?

— Hiç de öyle değil, Sokrates; birçok şeyleri yaptırmıyorlar.

— Ne diyorsun? Hem senin mesut olmanı istiyorlar,
208 hem de istediğini yapmaktan seni menediyorlar ha? Söyle bakayım bana: diyelim ki sen babanın arabalarından birine binmek, bir koşuda dizginleri kendin tutmak istiyorsun; bırakırlar mı bırakmazlar mı?

— Bırakırlar mı hiç? Nerede!

— Ya kime bırakırlar?

— Babamın aylıkla tuttuğu arabacıya.

— Yok canım? demek atları keyfi istediği gibi sürmek hakkı bir uşağa veriliyor da sana verilmiyor? Üstelik uşak bunun için para da alıyor?

b — Bunda şaşılacak ne var?

— Ya katır arabası? Her halde onu kullanmana izin verirler; istersen kırbacı alıp katırları dövebilirsin?

— Hiç öyle şey olur mu?

— Katırlara vurmaya hakkı olan kimse yok mu?

— Var tabii: Katırcı.

— Bu katırcı bir köle mi, yoksa hür bir adam mı?

— Bir köle.

— Demek ki annen baban bir köleyi senden, oğullarından daha üstün tutuyorlar, sana yasakladıkları şeyi ona kendi elleriyle veriyorlar; o istediğini yapıyor, sen yapa-
c mıyorsun? Bir şey daha sorayım: Kendi kendini idare etmene müsaade ediyorlar mı bari? Yoksa sana bu hakkı da mı vermiyorlar?

— Bana bu hakkı nasıl verirler?

— O halde seni idare eden biri var?

— Evet, şurada gördüğün pedagok.[8]

— Oda mı bir köle?

— Tabii, kölelerimizden biri.

— Hür bir insanın bir köleyi dinlemesi ne kadar tuhaf! Peki bu köle sana nede hükmediyor?

— Beni öğretmenin evine götürüyor.

— Öğretmenler de sana hükmederler mi? d

— Elbette.

— Bak şu babana: Eğitmen, öğretmen diye başına bir sürü efendi koymuş. Ama hiç olmazsa, annen, eve döndüğün zaman, seni serbest bırakır; yüzünü güler görmek için, yünleriyle, dokumalarıyla oynamana bir şey demez; dokurken seni gergefine, mekiğine, daha başka aletlerine dokunmaktan men edecek değil ya.

— (Gülerek) Men etmekle de kalmaz, Sokrates; elimi sürecek olsam canımı yakar. e

— Herakles aşkına, sen yoksa annene babana karşı bir kusur mu işledin?

— Zeus'a yemin ederim: Hiçbir kusur işlemedim.

— Peki, o halde senin mesut olmana, istediğini yapmana bu kadar şiddetle karşı koymalarının ne sebebi olabilir? Neden seni bütün gün buyruk altında tutuyorlar? Ne kadar zengin olursan ol, bunca zenginliğin senin hiçbir 209
işine yaramıyor; bu zenginlikten herkes senden daha fazla fayda görüyor; bu kadar asilsin, gene de buyruk altındasın. Buna karşılık sen, Lysis, kimseye söz geçiremiyorsun; istediklerinin hiçbirini yapamıyorsun.

8. Pedagok o zaman çocuk bakan kölelere deniyordu.

— Daha yaşım küçük de ondan, Sokrates.

— Bu sebep yetmez, Demokrates'in oğlu; çünkü, bazı şeyler vardır ki annen baban onları yılların geçmesini beklemeden, sana yaptırırlar. Bir şey okutmak, yahut
b bir şey yazdırmak istedikleri zaman her halde ilkin sana başvuruyorlardır; doğru değil mi?

— İyi bildin.

— İşte o zaman istediğini yaparsın. Yazıya, canın hangi harfle isterse onunla başlarsın; okurken de öyle. Lyranı[9] eline aldığın zaman da gene tellerini istediğin gibi gerersin, gevşetirsin. Tellere ister parmağınla dokunur, ister mızrapla vurursun. Anan baban buna karışmazlar, değil mi?

— Hayır, karışmazlar.

— Sana hep kendi istediklerini yaptırırken nasıl olu-
c yor da bu işte seni serbest bırakıyorlar?

— Bu işi biliyorum, öteki işleri bilmiyorum da onun için, her halde.

— Peki, sevgili çocuğum. Demek ki baban her şeyi senin eline bırakmak için mutlaka yaşının ilerlemesini beklemiyor. Seni kendisinden daha akıllı gördüğü gün varını yoğunu, hatta kendisini bile sana emanet edecek.

— Öyle sanıyorum.

— Peki, ya sizin komşu? O da baban gibi her şeyini sana emanet eder mi? Seni bir evi idare etmekte kendisinden daha usta görürse, evinin idaresini sana bırakır mı, bırakmaz mı?

9. Lyra: Rübap.

— Bırakır sanıyorum. d

— Ya Atinalılar? Onlar da, seni yeterli görürlerse işlerinin idaresini sana bırakırlar mı dersin?

— Öyle sanırım.

— Zeus aşkına, Büyük Kralı[10] da bir düşünelim. Bu kral büyük oğluna Asya'nın idaresini bırakacak; e böyleyken bu kral, tenceresinde kaynayan ete bir şeyler katmak gerekirse, ilkin oğluna mı başvurur, yoksa, yemek pişirmekte oğlundan daha usta olduğumuzu gidip kendisine ispat edersek, bize, yabancılara mı başvurur?

— Elbette bize başvurur.

— Yemeğine oğlunun hiçbir şey katmasını istemez; halbuki biz içine avuçla tuz atmaya kalksak bir şey demez.

— Hiç şüphe yok.

— Diyelim ki oğlunun gözleri ağrıyor; onun hekimlikten anlamadığını biliyorsa, elini gözüne sürdürür mü, sürdürmez mi?

— Sürdürmez. 210

— Ama bizi hekim bilse bırakır, istediğimiz gibi gözü açar, içine istediğimiz kadar kül serperiz; doğru yaptığımızdan şüphe etmez.

— Doğru.

— Bizi daha usta gördüğü her işte kendinden ve oğlundan çok bize güvenir, değil mi?

— İster istemez, Sokrates.

10. Büyük kral: Persa kralı demektir.

— Demek ki, sevgili Lysis, biz bir şeyi iyi bildik mi,
b Helleni Barbarı, kadını erkeği hep bize başvurur ve ne yaparsak yapalım, işimize karışmak kimsenin aklından geçmez. Bu işte biz hürüz başkalarıysa bize bağlıdır. Bu bilgi bizim öz malımızdır; çünkü meyvalarını kendimiz top-
c larız. Buna karşılık, anlamadığımız işlerde kimse bizi keyfimize bırakmaz; değil yabancılar, annemiz babamız, hatta, mümkün olsa, onlardan daha yakınlarımız bile karşımıza bin türlü engel çıkarırlar; başkalarının kölesi oluruz. Bilmediğimiz şeyler tam manasıyla malımız da sayılmaz; çünkü onlardan fayda göremeyiz. Böyle olduğunu kabul ediyor musun?

— Ediyorum.

— İnsan o zaman nasıl dost edinebilir? Başkalarına yarayacak hiçbir tarafımız olmayınca bizi ne diye sevsinler?

— Gerçekten sevmezler.

— Mesela sen. Bir işe yaramadıkça, seni ne baban sever, ne de bir başkası.

— İnanırım.

— Halbuki, çocuğum; bilgili bir insan olursan bütün
d insanlar dostun ve yakının olur. Çünkü faydalı ve iyi bir insan olursun. Yoksa kimse seninle dost olmaz. Ne baban, ne annen, ne de yakınların. Sevgili Lysis, bir insan, henüz aklının ermediği şeylerle övünebilir mi?

— Övünemez.

— Senin bir öğretmene ihtiyacın olduğuna göre aklın birçok şeylere ermiyor demektir.

— Evet.

— Aklın her şeye ermedikçe kendi kendinle övünemezsin.

— Doğrusu, Sokrates ben de öyle düşünüyorum.

Bu sözlerden sonra gözlerimi Hippothales'e çevirdim. Az kalsın, düşüncesizlik edip, ona şunları söyleyecektim. İşte insan sevdiğiyle böyle konuşur; senin yaptığın gibi, hayran olup onu yerden alçaltmalı, küçük düşürmeli. Fakat Hippothales'in bizi dinlerken üzülüp büzüldüğünü görünce, Lysis'in kendisini fark etmesini istemediğini hatırladım; kendimi tutup, konuşmaktan vazgeçtim. e

O sırada Meneksenos döndü, Lysis'in yanına, biraz önce kalktığı yere oturdu. O zaman Lysis, çocuk dostluğunun sevimli bir coşkusuysa, bana, Meneksenos'dan gizli, yavaşça: 21

— Sokrates, dedi, bana söylediklerini Meneksenos'a da söyle.

— Ona kendin anlatırsın, dedim; beni pek dikkatli dinledin.

— Doğru, dedi.

— Sözlerimi olduğu gibi aklında tutmaya çalış ki ona güzelce anlatabilesin. Unuttuğun taraflar olursa, ilk fırsatta bana gelir, sorarsın. b

— Dediğin gibi yaparım, hem de seve seve, emin ol. Fakat, eve dönme zamanı gelmeden, ona başka bir şeyler söyle, ben de dinleyeyim.

— Pek istekli isen hatırını kırmam; ama Meneksenos söylediklerimi çürütmeye kalkarsa imdadıma gelmeyi unutma. Ne yaman münakaşacı olduğunu biliyorsun. c

— Evet, o tarafı sahiden müthiştir. Ben de zaten onunla konuşmanı bunun için istiyorum ya.

— Beni gülünç düşürsün diye mi?

— Hayır, ona haddini bildiresin diye.

— Bunu nasıl yapmalı? Kolay iş değil; Meneksenos çetin bir rakip. Ktesippos'un talebesi. Bak, işte, Ktesippos da geliyor; gördün mü?

— Sen ona aldırış etme, Sokrates; Meneksenos'la rahat rahat konuşmana bak.

— Peki konuşalım.

Biz böyle kendi aramızda konuşurken Ktesippos sözümü kesti:

d — Ne oluyor böyle? dedi, bizi sohbetin dışında bırakıp ziyafeti yalnız kendinize mi çekmek istiyorsunuz?

— Siz de buyrun, dedim. Lysis fikrimi iyi kavrayamıyormuş; Meneksenos anlar, ona sor, diyor.

— Sorsana, ne duruyorsun?

— Peki soralım. Meneksenos, sana bir şey soracağım, ona cevap ver. Çocukluğumdan beri benim arzuladığım bir şey vardır; herkes bir şeye tutkundur. Kimi ata, ki-
e mi köpeğe, kimi paraya yahut şana şerefe. Bütün bunlar benim umurumda değil. Ben dost edinmeye meraklıyım. İyi bir dost benim için dünyanın en güzel bıldırcınından, en güzel horozundan hatta, ne yalan söyleyeyim, en güzel atından ve köpeğinden çok daha değerlidir. Bende bu dostluk merakı oldukça Dara'nın bütün hazinelerini, kör
212 olayım, bir dosta değişmem. İşte onun için, sizi, Lysis'le seni gördükçe hayran oluyorum. Ne mutlu size ki, daha çocukken, çabucak ve kolaycacık böyle bir nimete kavuş-

muşsunuz; durup dururken Lysis seni, sen Lysis'i bu kadar candan sevmişsiniz. Bense böyle bir saadetten o kadar uzağım ki, insanın nasıl dost olduğunu bile bilmiyorum. İşte, sana sormak istediğim de bu; senin tecrüben var, bilirsin. Şimdi bana cevap ver; insan birini sevince dost b
hangisidir? Seven mi, sevilen mi? Yoksa ikisi arasında fark yok mudur?

— Bence, ayırt edilemez.

— Ne demek istiyorsun? Sence, yalnız birinin ötekini sevmesiyle ikisi birden dost mu olur?

— Evet, bana öyle geliyor.

— Nasıl olur? İnsan sevilmeden sevemez mi?

— Sevebilir.

— Hatta sevginin nefretle karşılandığı da olur, değil mi? Böylesi her halde birçok aşıkların başına gelir: Kendileri delice sevdikleri halde sevdiklerinde soğukluk ya- c
hut nefret görürler. Sen bunu kabul etmiyor musun?

— Gerçekten öyledir.

— Demek ki, böyle bir halde biri seviyor, öteki seviliyor?

— Evet.

— Dost olan hangisidir? Soğukluk veya nefret görüp de seven mi, sevilen mi? Yoksa sevgi karşılıklı olmadan da dostluk olabilir mi?

— Olamaz, sanıyorum.

— Öyleyse biraz öncekinden başka bir düşünceye varıyoruz; çünkü demin, biri ötekini sevince ikisi birden d
dost olur demiştik; halbuki şimdi, ikisi birden sevmiyorsa hiçbiri dost değildir diyoruz.

— Korkarım öyle.

— Demek ki insan sever de sevilmezse dostluk yoktur, öyle mi?

— Her halde.

— Öyleyse, bizim, atların, bıldırcınların, köpeklerin, şarabın, idmanın, bilgeliğin dostu olabilmemiz için mutlaka onların da bizi sevmeleri gerekir. Yoksa, onlar bize dost olmadan biz onları severiz, demek daha mı doğru olur? Şunu söyleyen şair acaba yanlış bir şey mi söyle-
e miş:

"Ne mutlu o insanlar ki, çocuklar, tek tırnaklı atlar, av köpekleri ve yabancı misafir onlara dosttur." (Solon)

— Bence şairin dediği yanlış değil.

— Demek sana doğru geliyor.

— Evet.

— O halde, sevgili Meneksenos, sevilen ister sevmesin, ister nefret etsin, her zaman sevenin dostudur. Mesela yeni doğmuş çocuklar, sevmek nedir bilmedikleri gi-
213 bi, azarlandıkları zaman da annelerinden babalarından nefret ederler. Böyle anlarda bile anneleri babaları onları sevmeye doyamazlar.

— Çok doğru.

— Demek ki dost seven değil, sevilendir.

— Öyle görünüyor.

— Düşman da nefret eden değil, nefret edilendir.

—Öyle sanıyorum.

— Dostun seven değil, sevilen olduğu doğruysa, bi-
b zim düşmanımızı sevmemiz, sevdiğimizin de bizden nef-

ret etmesi pek mümkündür; yani düşmanlarımızın dostu, dostlarımızın düşmanı olabiliriz. Halbuki insanın dostuna düşman, düşmanına dost olması pek saçma, daha doğrusu imkansız bir şey.

— Hakkın var sanıyorum, Sokrates.

— Bu imkansız olduğuna göre, seven sevilenin dostudur demeye mecburuz.

— Şüphesiz.

— Nefret eden de nefret edilenin düşmanıdır.

— İster istemez.

— Böyle olunca, yine önce söylediğimize dönüyoruz. Yani, bizi sevmeyeni yahut bizden nefret edeni sevince, bize dost olmayanın, hatta bazen düşman olanın dostu olabiliriz. Buna karşılık, bizden nefret etmeyenden, hatta bazen bize dost olandan nefret edince, bize düşman olmayanın, hatta bizi sevenin düşmanı olmamız da mümkündür. c

— Olabilir.

— Ne sevenler, ne sevilenler, ne de hem sevip hem sevilenler dost olmuyorsa, bu işin içinden nasıl çıkmalı? Yoksa, kimin kimle dost olduğunu başka tarafta mı aramalı?

— Doğrusu, Sokrates, ne diyeceğimi bilmiyorum.

— Belki de büsbütün yanlış yollara saptık Meneksenos.

Lysis: d

— Ben öyle sanıyorum Sokrates, dedi; bunu söylerken de yüzü kızardı. Lysis, yüzünden okunan ve hiç eksilmeyen bir dikkatle, bizi öyle dinlemeye dalmıştı ki, bu söz istemeyerek ağzından kaçıvermişti.

O zaman, Meneksenos biraz nefes alsın diye, dostunun canlı tecessüsü de hoşuma gittiği için, Lysis'le konuşmaya başladım:

e — Hakkın var, Lysis, dedim; araştırmamızı doğru yürütmüş olsaydık, böyle şaşırıp kalmazdık. O halde yolumuzu değiştirelim; biz pek çetin bir yola sapmışız. Onu bırakalım da, demin birkaç adım yürüdüğümüz yo-
214 lu tutalım. Şairlere başvuralım. Şairler gerçekten bilgi yolunda babalarımız, kılavuzlarımızdır. Dostluk hakkında, güzel özdeyişleri vardır. Onlara bakılırsa, dostluk tanrıların işidir; dostları birbirine doğru onlar sürerler:

"Hep bir tanrı benzeri benzerine doğru sürer" ve ta-
b nıştırır. Bu mısraları okumuş muydun?

— Evet.

— En büyük bilginlerin yazılarında da benzerin her zaman ve ister istemez benzeriyle dost olduğu söylenir; onları da her halde okumuşsundur? Şu, tabiat ve evren üzerinde fikir yürütmüş olan bilginleri kastediyorum.

— Evet okudum.

— Söyledikleri doğru değil mi?

— Belki.

— Yarı haklı olabilirler; ama, ne demek istediklerini anlarsak belki de tam haklı çıkarlar. Bana öyle geliyor ki
c kötü bir adam başka bir kötü adama ne kadar yaklaşır, onunla ne kadar düşüp kalkarsa ona o kadar düşman olur; çünkü kötü adamın işi haksızlıktır, halbuki haksızlık edenle haksızlığa uğrayan dost olmaz, değil mi?

— Doğru.

— Demek ki, kötüler birbirinin benzeri sayılacak olurlarsa bu fikrin yarısı doğru yarısı yanlıştır.

— Haklısın.

— Söylemek istedikleri şu olabilir: Yalnız iyiler birbirine benzeyip dost olabilirler; kötülerse, herkesin de söylediği gibi, kendi kendileriyle bile uyuşamazlar; hep değişirler; günleri günlerine uymaz. İnsanın kendi içinde benzerlik ve uygunluk olmayınca, başkalarına da benzeyemez; kimseyle dost olamaz. Sen de öyle düşünmüyor musun? d

— Öyle düşünüyorum.

— O halde, Sevgili Lysis, benzer benzerin dostudur demek, aldanmıyorsam, dostluk sadece iyiler arasında olur, kötülerse ne iyilerle ne de kötülerle gerçekten dost olamaz demektir; doğru değil mi?

Lysis başıyla evet dedi.

— Demek ki şimdi kimlerin dost olduğunu biliyoruz; düşüncemiz gösteriyor ki dost olan iyilermiş. e

— Tam benim fikrim.

— Ben de öyle diyorum, ama bir şey zihnimi kurcalıyor. Zeus aşkına, biz gene cesaretimizi kaybetmeyelim de beni düşündüren noktayı yoklayalım. Benzerin benzeriyle dost olması yalnız benzerlikten ötürü müdür? Dostun dosta faydalı olması yalnız bundan mıdır?

Yahut da, bir insan, benzerlik nedeniyle, kendi kendine yapamayacağı bir iyiliği veya kötülüğü başka bir insana yapabilir mi? Kendinde bulamayı da benzerinden beklediği bir şey var mıdır? Birbirine faydası olmayan bu 215
iki türlü insan birbirini niçin arasın? Hiç de aramaz değil mi?

— Hayır.

— Aramayınca dostluk olabilir mi?

— Olamaz.

— O halde benzer benzerin dostu değildir. İyinin iyiyle dost olması birbirine benzediklerinden değil sadece iyi olduklarındandır?

— Öyle olacak.

— Ama nasıl olur? İyi olan, iyilikten yana kendi kendine yetmez mi?

— Yeter.

— Kendi kendisine yetmek, hiçbir şeye ihtiyacı olmamak demektir.

— Öyle ya.

b — Hiçbir şeye ihtiyacı olmayan, hiçbir şeyi aramaz.

— Aramaz.

— Aramayınca sevmez?

— Öyle ya.

— Sevmeyince de dostluk olmaz?

— Olmaz her halde.

— O halde nasıl iyiler iyilerin dostu olabilir? Birinin yokluğu ötekine zarar vermezse, (çünkü ayrı ayrı kendilerine yetiyorlar) bir araya gelmekten de hiçbir faydaları yoksa iyiyle iyi nasıl dost olabilir? Böyle iki insan birbirine nasıl değer verebilir?

— Veremez.

c — Değer vermeyince dost da olamazlar?

— Doğru.

— Gördün mü, Lysis, nasıl bir çıkmaza girdik? Sakın düşündüklerimiz baştan başa yanlış olmasın?

— Neden?

— Vaktiyle birinden duymuştum, şimdi hatırıma geldi: Benzer benzeriyle, iyiler iyilerle hiç geçinemezmiş. Bunu ileri süren, Hesiodos'un bir sözüne dayanıyordu. Hesiodos der ki:

Çömlekçi çömlekçinin, şair şairin, dilenci dilencinin d
düşmanıdır.

Bu, her şeyde böyledir, diyordu; birbirine en çok benzeyenler arasında kıskançlık, kavga, düşmanlık eksik olmazmış; hiç benzemeyenlerse can ciğer geçinirlermiş; fakir ister istemez zenginin dostu olurmuş, çünkü ondan yardım beklermiş; onun gibi güçsüz güçlüyü, hasta hekimi, bilmeyen bileni arar, severmiş. Daha da ileri giderek diyordu ki, benzer benzerin dostu olmak şöyle dursun, e
bunun tam tersi doğrudur: Birbirini en çok sevenler birbirine en az benzeyenlerdir; herkes kendine benzeyeni değil, tam karşıtını arar; nasıl ki kuru ıslağı, soğuk sıcağı, acı tatlıyı, keskin körü, boş doluyu, dolu boşu ister; çünkü her şey kendi karşıtıyla beslenir; benzerin benzere hiç
faydası yoktur. Seni temin ederim ki, dostum, bunları söy- 216
leyen yabana atılır bir adam değildi, çok güzel konuşuyordu. Ama, siz ne düşünüyorsunuz bakalım?

Meneksenos:

— Söyledikleri ilk bakışta doğru görünüyor dedi.

— O halde asıl dostluğun, karşıtlar arasında olduğunu kabul edecek miyiz?

— Edeceğiz.

— Peki, ama sen bunda bir tuhaflık görmüyor musun, Meneksenos? Birbirlerini tutmayan fikirleri bulup çı-

b karan parlak bilginleri sevindirmiş olmuyor muyuz? Hemen üstümüze çullanıp bize: "Düşmanlık dostluğun tam karşıtı değil midir?" diye sorarlarsa, ne cevap veririz? Doğru demekten başka çaremiz kalır mı?

— Kalmaz.

— Demek ki, diyecekler, seven sevmeyenin, sevmeyen de sevenin dostu olur?

— Hiçbiri olmaz.

— Doğrunun dostu eğri, ölçülünün dostu ölçüsüz, iyinin dostu kötü?

— Hayır, öyle olmasa gerek.

— Halbuki dostluk birbirine benzemeyenler arasında olsaydı bu karşıt şeylerin de dost olmaları gerekirdi.

— Doğru.

— Demek ki ne benzer benzerin dostudur, ne de karşıt karşıtın.

— Öyle görünüyor.

c — Öyleyse başka bir yol arayalım. Belki de dostluk bizim düşündüğümüzden apayrı bir şeydir. İyinin dostu belki de *ne iyi ne kötü*dür.

— Ne demek istiyorsun?

— Zeus'a yemin ederim, ben de pek bilmiyorum; bu fikir dolambaçlarında benim de başım dönüyor. Sakın, şu eski atasözünün dediği gibi insan güzelin dostu olmasın? Şurası muhakkak ki dost dediğimiz şey, kıvrak, kaypak, yağ gibi bir vücuda benziyor. İnsanın elinden kayıp kur-

d tuluyor. Her neyse, ben şimdi iyi güzeldir diyorum; sen ne dersin?

— Bana da öyle geliyor.

— Öyleyse ben, içimden bir sezgiyle, şunu ileri sürüyorum: Güzelin ve iyinin dostu, ne iyi ne de kötü olandır. Bak bunu nereden çıkarıyorum: Bir defa, üç türlü varlık kabul ediyorum: İyi, kötü, bir de *ne iyi ne kötü*. Buna bir diyeceğin var mı?

— Yok.

— Şimdi, ne iyi iyinin, ne kötü kötünün, ne de iyi e
kötünün dostudur, niçin olmadığını demin gördük. O halde, dünyada dostluk varsa, geriye şu kalıyor: *ne iyi ne kötü*, ya iyinin yahut da kendi benzerinin dostudur. Kötüyü karıştırmıyorum, çünkü onun dostu olamaz, değil mi?

— Doğru.

— Benzer de benzerin dostu olamaz dememiş miydik?

— Evet.

— Demek ki *ne iyi ne kötü* kendi benzerinin dostu 217
olamaz.

— Öyle ya.

— O halde *ne iyi ne kötü* ancak iyinin dostu olabilir.

— İster istemez.

— Ne dersiniz, çocuklar? Böyle düşününce doğru yola girmedik mi? Bir misal üzerinde düşünelim: Sağlam bir beden ne hekim ister, ne de yardım; kendi başına kalabilir. Bir insan sağlam oldukça, sağlığından ötürü hekimin dostu olmaz, değil mi?

— Olmaz.

— Ama hasta, hastalığından ötürü hekimin dostu odur.

— Şüphesiz.

— Hastalık kötü, hekimlikse faydalı ve iyi bir şeydir?

— Öyledir.

b — İnsanın bedeni de, beden olarak, ne iyi ne kötüdür?

— Doğru.

— Şimdi beden, hastalık yüzünden, hekimi arar ve sever.

— Her halde.

— Demek ki, *ne iyi ne kötü,* bir kötülük nedeniyle iyinin dostu olabilir.

— Olabilir.

— Ama bu dostluk, kötülüğün tesiriyle kendisinin de

c kötü olmamasına bağlıdır; o da kötüleşirse, artık iyiyi özleyip sevemez; çünkü kötü iyinin dostu olamaz, demiştik.

— Gerçekten olamaz.

— Şimdi söyleyeceklerime dikkat edin: Ben diyorum ki, bir şey bazen kendisine katılanla bir olur, bazen de olmaz. Bir nesneyi boyattığımızı düşünün. Sürdüğümüz boya o nesneye katılmıştır değil mi?

— Evet.

— Ama boyanan nesneyle boya renk bakımından bir olmuş mudur?

— İyi anlamıyorum.

— Peki, şöyle anlatayım: Senin sarı saçlarına üstü-

d beç sürseler, saçların gerçekten mi beyaz olur, yoksa görünüşte mi?

— Görünüşte.

— Ama saçlarında beyazlık vardır.

— Evet.

— Öyleyken saçların hiç de beyaz değildir: Bu beyazlık onların rengini değiştirmez.

— Doğru.

— Ama, dostum, ihtiyarlayıp saçların ağardı mı, üzerlerine düşen bu beyazlık artık kendi renkleridir: İkisi bir olmuştur. e

— Öyledir.

— Şimdi sana şunu soracağım: Bir nesne kendinde bulunan başka bir nesneyle her zaman bir mi olur, yoksa o nesnenin kendinde şöyle veya böyle bulunuşuna göre, bazen mi bir olur?

— Bazen bir olması daha doğru görünüyor.

— Öyleyse, ne iyi ne kötü bir varlık, kendine bir kötülük katılınca bazen kötüleşir, bazen de kötüleşmez.

— Çok doğru.

— Kötüleşmedikçe katılan kötülük ona iyiyi aratır; kötüleşirse artık iyiyi isteyemez ve sevemez; çünkü artık o ne iyi ne kötü değil, depüdüz kötüdür; kötüyse hiçbir zaman iyinin dostu olamaz.

— Olamaz. 218

— Yine öyle düşünerek diyebiliriz ki, bilgiye varmış olanlar, ister tanrı ister insan olsunlar, artık bilgiyi sevemezler; öte yandan, kötü denecek kadar bilgisiz olanlar da bilgiyi istemezler: Büsbütün bilgisiz ve kötü bir insanın bilgiyi sevdiği görülmemiştir. Bunların dışındakiler, bilgisizlik denen kötülüğün içinde bulunmakla beraber, her türlü bilgi ve anlayıştan uzak olmayan, hiç olmazsa bilmedikleri şeyleri bilmediklerini kabul eden insanlardır. İşte bunun için bilgiyi sevenler ne iyi ne kötü olanlardır: Onu iyiler de sevmez, kötüler de; çünkü b karşıt karşıtın, benzer benzerin dostu olamaz demiştik, değil mi?

İkisi birden:

— Evet dediler.

— İşte şimdi dostun ne olup, ne olmadığını anladık, sevgili Lysis, sevgili Meneksenos. Demek ki dost, ister ruh, ister beden, ister bambaşka bir şey olsun, ne iyi ne kötüyken bir kötülükten ötürü iyi olmak arzusuna düşen-
c dir.

İkisi birden bana hak verdi. Kendim de, aradığı avı nihayet ele geçirmiş bir avcı gibi keyifliydim. Sonra, bilmem nasıl, içime garip bir şüphedir düştü. Vardığımız sonuçların yanlış olmasından korktum: üzüntüyle.

— Eyvah, dostlarım, dedim biz galiba boş bir hayal kurmuşuz.

— Nasıl boş?

— Korkarım dostu ararken hep yalancı dostlara, aldatıcı düşüncelere düştük.

d — Nasıl?

— Bak nasıl. İnsan dost olunca, bir şeyin dostu olur, değil mi?

— Elbette.

— İnsan bir şey beklemeden, hiçbir sebep yokken mi, yoksa bir şeyden ötürü ve bir şey beklediği için mi dost olur?

— Bir şeyden ötürü ve bir şey beklediği için.

— Dosttan beklediğimiz şeyin kendisi bize dost mu-
e dur, düşman mı, yoksa ne dost ne düşman mı?

— İyi anlamıyorum.

— Hayret etem. Belki şöyle söylersem anlarsın; kendim de ne söylediğimi daha iyi anlamış olurum. Biraz önce hasta hekimin dostudur, demiştik, değil mi?

— Evet.

— Hekimi, hastalığından ötürü ve sağlığa kavuşmak için sever.

— Evet.

— Hastalıksa kötü bir şeydir.

— Elbette.

— Ya sağlık nasıl bir şeydir? İyi mi, kötü mü, yoksa ne iyi ne kötü mü?

— İyi bir şeydir.

— Aldanmıyorsam biz demiştik ki, ne iyi ne kötü olan beden, kötü bir şey olan hastalıktan ötürü hekimliği[11] 219
sever; hekimlikse iyi bir şeydir ve sağlık için sevilir. Sağlık da iyi bir şeydir, değil mi?

— Evet.

— Sağlık bedenin dostu mudur, düşmanı mı?

— Dostudur.

— Ama hastalık düşmanıdır?

— Şüphesiz.

— Demek ki, ne iyi, ne kötü kendisine düşman kötü bir şey yüzünden, kendisine dost iyi bir şeyi bulmak için iyinin dostudur.

— Öyle olacak.

— Kısacası, insan, kendine dost olanı bulmak için, düşmanı yüzünden dost olur. b

— Her halde.

— Peki, dedim. İşte burada, çocuklar, dikkatimizi toplayıp yanılmamaya çalışalım. Dost, kendine dost olanın dostu olunca, benzer benzerin dostu olmuş oluyor; deminse böyle şey olmaz demiştik. Haydi bunu bir

11. Hekimlik sözü tam yerinde değildir. Çünkü bu söz hekimin mesleği manasına da gelebilir. Söylemek istenen hekimin bilimidir.

yana bırakalım, ama bir nokta var ki, üzerinde durma-
c dan geçemeyiz. Yoksa bu konuşmada kendi kendimizi aldatmış oluruz. Hekimlik sağlık için sevilir, demiştik, değil mi?

— Evet.

— O halde sağlık da sevilir.

— Elbette.

— Sevilirse, bir şey için sevilir.

— Evet.

— O şey de gene sevdiğimiz bir şeydir; öyle kabul ettik.

— İster istemez.

— Bu sevdiğimiz şey de sevdiğimiz başka bir şey için sevilmiştir.

— Evet.

— Ama, böyle olunca, ondan ona, gider dururuz, yahut da öyle bir şeye, bir ilkeye varırız ki ondan artık başka bir sevilen şeye gidilmez. Asıl sevilen şey o olur, bütün öteki sevdiklerimizi ona ulaşmak için severiz. Ne dersiniz?

d — Öyle olması lazım.

— Şimdi iyi düşünelim: Ben diyorum ki bütün bu birbiri için sevildiğimiz şeyler asıl sevginin birer gölgesi, bizi aldatan bir hayalidir; gerçek dost bu ilkenin kendisidir. Fikrimi şöyle anlatayım: İnsan bir şeye bağlanınca, bir baba oğlunu dünyada her şeyden çok sevince bu büyük sevgiden ötürü daha başka şeyleri değerli göremez mi? Bir gün oğlunun baldıran zehiri içtiğini öğren-
e se ve şarapla kurtulacağına inansa, şarap onun gözünde büyük bir değer kazanamaz mı?

— Elbette kazanır.

— Şarabın konduğu testi bile kıymetli olur, değil mi?

— Evet.

— O zaman diyebilir miyiz ki, babanın gözünde oğlu neyse balçık kase de, yahut bir içimlik şarap da odur? Yoksa şöyle demek daha mı doğru olur: Böyle hallerde insan, bir şeyi elde etmek için baş vurduğu çareleri değil, bu çarelerle elde edeceği şeyi düşünür. İnsan 220
altına, gümüşe değer verir, deriz, bu da yanlıştır: Altının, gümüşün peşinde koşarken asıl aradığımız, bunlar sayesinde elde edeceğimizi sandığımız ve her şeyden üstün tuttuğumuz bir şeydir. Böyle düşünmek doğru olmaz mı?

— Doğru olur.

— Dostluk için de böyle değil midir? Sevdiğimiz başka bir şeyi gözeterek sevdiğimiz şeylere dost dediğimiz zaman, dost sözü yersizdir: Gerçekten dostumuz b
olan, bütün bu sözde dostluklarla varmak istediğimiz şey olsa gerek.

— Öyle görünüyor.

— Demek ki sevdiğimiz bir şeyi gözeterek sevdiğimiz, gerçek dost değildir.

— Doğru.

— O halde bir noktayı aydınlatmış olduk: Kendisinde sevdiğimiz başka bir şeyi aradığımız dost, dost değildir. Asıl sevdiğimiz, iyinin kendisidir.

— Öyle sanıyorum.

— İyi ise kötüden ötürü sevilir, değil mi? Şöyle düşünelim: Demin varlıklar üç çeşittir, dedik: iyi, kötü, bir c

de ne iyi ne kötü. Şimdi kötü ortadan kalktı da yalnız iki-
si kaldı, diyelim. Ne iyi ne kötü dediğimiz şeylerden hiç-
biri, ne ruh, ne beden kötü ile karşılaşmayacak olursa, iyi
artık bize faydalı olabilir mi; bir işimize yarayabilir mi?
Hiçbir şeyden kötülük görmeyince, hiçbir yardıma ihtiya-
cımız da kalmaz. O zaman deriz ki, bize iyiyi aratan ve
d sevdiren kötüymüş; çünkü kötü bir hastalık, iyi de onun
devasıydı. Hastalık ortadan kalkınca devayı niçin araya-
lım? Demek ki iyi, kendi başına hiçbir işimize yaramayan
bir şeydir. İyi ile kötü arasında bulunan biz insanlar, onu
kötüden ötürü severiz, öyle mi?

— Öyle görünüyor.

— Öyleyse, bir şey gözeterek sevdiğimiz şeylerin
e hepsinde aradığımız gerçek dost, ötekilere hiç benzeme-
yen bir dosttur: ötekilerle, sevdiğimiz başka bir şeyi göze-
terek dost oluyoruz; gerçek dostuysa, bunun tam tersine;
bir düşmanı göterek seviyoruz, dedik; ama düşman orta-
dan kalkarsa o da dostumuz olmaktan çıkar sanıyoruz.

— Böyle düşününce, çıkar sanıyorum.

— Zeus aşkına, dedim, kötülük ortadan kalkınca aç-
221 lık, susuzluk gibi şeyler de ortadan kalkar mı? Yoksa dün-
yada insanlar ve hayvanlar oldukça açlık gene kalır da za-
rarlı olmaktan mı çıkar? Susuzluk da, öteki bütün iştahlar
da vardır, ama kötülük ortadan kalkmış olduğu için onla-
ra artık kötü diyemeyiz. Yoksa kötülük kalmayınca ne
olacak, ne olmayacak diye düşünmek gülünç müdür?
Kimse böyle bir hale düşmemiştir ki, bilsin. Bildiğimiz
bir şey varsa o da bugünkü halimizde açlığın bize bazen
zararlı, bazen faydalı olduğudur: doğru değil mi?

— Çok doğru.

— İnsan susayınca yahut buna benzer herhangi bir iştah duyunca bazen bu hal faydalı, bazen zararlı, bazen b
de ne faydalı ne zararlı, olabilir, değil mi?

— Evet.

— Kötülük ortadan kalkınca, kendiliğinden kötü olmayan şeylerin de ortadan kalkması gerekir mi?

— Gerekmez.

— Demek ki ne iyi ne kötü olan arzular kötülük ortadan kalkınca da vardır?

— Öyle olsa gerek.

— Arzu eden ve aşık olan insanın arzu ettiği ve aşık olduğu şeyi sevmemesi mümkün müdür?

— Değildir, sanıyorum.

— O halde, aldanmıyorsam, kötülük kalmadığı zaman bile dostluk vardır. c

— Vardır.

— Dostluğun sebebi gerçekten kötülük olsaydı dostluğun da ortadan kalkması gerekirdi. Çünkü sebep yok olunca sonucu da yok olur.

— Haklısın.

— Halbuki biz dostun bir şey gözeterek ve bir şeyden ötürü dost olduğunu, ne iyi ne kötünün kötüden ötürü iyiyi sevdiğini kabul etmiştik, değil mi?

— Evet.

— Şimdiyse sevmenin ve sevilmenin başka bir sebebini buluyor gibiyiz. d

— Öyle görünüyor.

— Sakın dostluğun asıl sebebi, demin söylediğimiz gibi, arzu olmasın? Öyle olunca arzu eden bu arzuyu duydukça, arzu ettiği şeyin dostu olur ve bizim dostluk için

bütün söylediklerimiz eski zamandan kalma bir destan gibi boş bir gevezelikten ibaret kalır.

— Korkarım öyle.

— Peki ama, arzu eden kendinde eksik olan bir şeyi arzu eder, değil mi?

e — Evet.

— Bir eksiği, bir ihtiyacı olan, o eksiğin, o ihtiyacın dostudur.

— Öyle sanırım.

— Öyle sanırım.

— İnsanın ihtiyaç duyduğu şey, bir eksiğini tamamlayacak olan şeydir.

— Şüphesiz.

— Öyleyse aşkta, dostlukta, arzuda insan kendine uygun geleni arar; buna bir diyeceğiniz yok, değil mi Lysis? Değil mi Meneksenos?

İkisi birden: Hayır, dediler.

— Öyleyse sizin birbirinizle dost olmanız tabiatlarınız arasında bir uygunluk bulunmasındandır.

— Şüphesiz, dediler.

— O halde, dostlarım, dedim; bir insan başka bir in-
222 san için dostluk, aşk, arzu gibi şeyler duyuyorsa bu duygularının tek sebebi ikisinin ruhları, huyları, adetleri veya dış yüzleri arasında bir uygunluk bulunmasıdır.

Meneksenos yine: "Şüphesiz," dedi; Lysis bir şey söylemedi.

— Peki, dedim. Bu düşüncemize göre insan kendi tabiatına uygun olanı ister istemez sevecektir, değil mi?

— Öyle sanıyorum.

— Öyleyse, gerçekten ve candan seveni, sevgilisi de mutlaka sever.

Lysis'le Meneksenos, doğru, demezden önce epey durakladılar; ama Hippothales'in sevinçten içi içine sığ- b mıyor, yüzü renkten renge giriyordu.

Vardığımız düşüncenin doğru olup olmadığını anlamak için tekrar söze başladım:

— Dostlarım, dedim; uygunla benzer ayrı ayrı şeylerse dostluk hakkındaki bu düşüncemizin bir değeri olabilir, sanıyorum; ama, ikisi bir şeyse deminki düşüncemizi, benzerlerin benzerlikten ötürü birbirine faydasız olduğu fikrini, çürütmek pek kolay olmayacak; dostun faydasız bir şey olabileceğini kabul etmek de saçma olur. Ama artık münakaşadan da başımız dönmeye başladı; gelin, isterseniz, uygunla benzer arasında bir ayrılık vardır, diyelim.

— Öyle diyelim. c

— O zaman, iyinin herkese uygun, kötünün herkese aykırı, yahut kötünün kötüye, iyinin iyiye, ne iyi ne kötünün ne iyi ne kötüye uygun olduğunu da kabul edebilir miyiz?

— Edebiliriz. d

— Ama, dikkat edin, çocuklar; demin kabul etmediğimiz bir dostluk fikrine dönüyoruz. Çünkü, böyle olunca, iyi iyinin, kötü kötünün, eğri eğrinin dostu olabilir.

— Öyle görünüyor.

— Nasıl olur? İyi ile uygun bir şeydir, dersek, iyi yalnız iyinin dostu olur demiş olmaz mıyız?

— Evet.

e — Ama biz bu fikri de çürüttüğümüzü sanıyorduk, hatırlıyor musunuz?

— Hatırlıyoruz.

— Öyleyse artık ne diye tartışalım. Anlaşıldı ki biz bu işin içinden çıkamayacağız. Bari bırakın, ben de, mahkemelerdeki usta hatipler gibi, söylediklerimizi bir toparlayalım. Demek ne sevenler dost, ne sevilenler, ne benzerler, ne karşıtlar, ne iyiler, ne uygunlar, ne de sözünü ettiğimiz daha bir sürü başka şeyler... o kadar çok ki hatırlamıyorum. Bütün bunların hiçbiri dost değilse, susmaktan başka çare kalmıyor.

223 Bunları söylerken niyetim çocuklardan daha yaşlı birini kızıştırıp tartışmaya sokmaktı; ama, tam o sırada, Lysis'le Meneksenos'un hocaları, habis ruhlar gibi,[12] yanımıza yaklaştılar; ikisini de çağırıp eve dönmelerini söylediler; küçük kardeşlerini de ellerinden tutmuş götürüyorlardı; gerçekten vakit de oldukça geçti. Önce bütün dinleyicilerle bir olup onları savmaya çalıştık: baktık ki bize aldırış bile etmiyorlar. Kafaları kızmış, yarı yalan dilleriyle küçük efendilerini çağırıp duruyorlar; Hermes

b şenliklerinde biraz da içmişler; dert anlayacak gibi değiller; biz de artık üstüne varmadık ve sohbeti bıraktık. Ama, gider ayak şunları olsun söyledim:

— Siz de gülünç oldunuz çocuklar, bu yaşımda ben de gülünç oldum. Bizi dinleyenler buradan giderken diyecekler ki, birbirine dost diyen bu insanlar -çünkü ben de kendimi dostunuz sayıyorum- daha dost nedir bulup çıkaramıyorlar.

12. Habis ruhları "daimonlar" karşılığı olarak kullandık. Çünkü burada "daimonlar" kötü manada kullanılmıştır.

PLATON

LAKHES (ΛΑΧΗΣ)
YAHUT
CESARET

Çeviren:
N. Şazi Kösemihal

SOSYAL YAYINLAR
Babıâli Cad., No: 14, Cağaloğlu-İSTANBUL
Tel: (0-212) 527 79 82 - 522 18 94
Faks: (0-212) 527 79 82
http://www.kitapnet.com
kitapnet@izlenim.com

KONUŞANLAR

LYSİMAKHOS
MELEKSİAS
NİKİAS
LAKHES
LYSİMAKHOS'UN OĞLU
SOKRATES

LYSIMAKHOS: Sen Nikias, sen de Lakhes, o adamın silâhlarını kuşanıp dövüşmesini gördünüz. Melesias'la ben, bizimle birlikte gelip bakmanızı isterken, nedenini söylememiştik. Şimdi söyleyelim, sizin gibi kimselerle konuşurken bir gizlimiz olmamalı. Bazıları var, böyle talimleri alaya alırlar; kendilerine danışıldı mı, düşündüklerini demekten kaçınırlar, karşılarındakinin nasıl bir sözden hoşlanacağını anlamaya çalışır, düşündüklerinin tersine de olsa ona göre bir şey söylerler. Size gelince, bu işte doğruyu bulacağınıza, bulunca da olduğu gibi söyleyeceğinize inancımız var: Sizi buraya işte bunun için, size açacağımız şeyler üzerinde konuşalım diye getirdik. Beni böyle uzun uzun sözlerle başlatan şey nedir, anlatayım. 178 179

Melesias'ın da, benim de birer oğlumuz var: Şu gördüğünüz Melesias'ın oğlu, adı Thykidides, dedesininki gibi: bu da benim oğlum, Aristides, ona da dedesinin, benim babamın adını koyduk. Bunları elimizden geldiği kadar gözetmeye karar verdik. Çoğu kimseler, oğulları çocukluk çağından çıktı mı, bırakırlar kendi keyiflerine. Biz onlar gibi olmamak, oğullarımızın iyi yetişmesi için elimizden gelen hiçbir şeyden kaçınmamak istiyoruz. Buna şimdiden başlamayı amaçladık. Biliyoruz, sizin de oğullarınız var; erdemli birer insan olmaları için onlara nasıl bakmak gerektiğini her baba kadar, her babadan çok siz b

de düşünmüşsünüzdür. Ama, olur ya! Pek gözetmedinizse, bu işi kendi haline bırakmanın doğru olmayacağını hatırlatır, çocuklarınızın yetiştirilmesi için sizi de bizimle iş birliği etmeye çağırırız.

Bakın nereden aklımıza geldi. Hikayesi uzun sürecek ama anlatılmaya değer. Melesias'la ben yemeklerimizi birlikte yeriz; çocuklar da bizimle yerler. Demin de dedi-
c ğim gibi, sizinle açıkça konuşacağız. İkimiz de bu delikanlılara babalarımızın savaşta, barışta, yurdumuza da, yurdumuzla birlik olmuş illere de güzel, büyük yararlarını anlatabiliyoruz; kendimize gelince, söylenecek bir şey bulamıyoruz: Ne o, ne ben. Doğrusu, bu hal bizi çocuklarımızın yanında adeta küçük düşürüyor. Kabahati babalarımızda buluyoruz: başkalarının işleriyle uğraşırken bizi gençliği-
d mizde başıboş bıraktılar. Bundan ibret alarak çocuklarımıza kendilerine dikkat etmezlerse, bizi dinlemezlerse ünsüz, sansız yaşayacaklarını söyledik; yok, bilgelik edinmeye çalışırlarsa, adlarına layık birer insan olurlar dedik.

Bizi dinleyeceklerine söz verdiler. Biz de onların elden geldiği kadar erdemli birer insan olarak yetişmeleri için neler okumaları, nelerle uğraşmaları gerektiğini araş-
e tırıyoruz. Biri bize, silahla dövüşü gençler için iyi şeydir diye salık verdi, demin hünerlerini gördüğümüz adamı övdü, gidip görmemizi söyledi. O talimleri bir de kendimiz görelim, size de gösterip nasıl bulduğunuzu soralım dedik; çocuklarımızın yetiştirilmesi için iş birliği etmemizin yerinde olacağını düşündük.

180 Söyleyeceğimiz işte buydu. Şimdi bizlere yol göstermek, öyle talimleri gerekli sayıp saymadığınızı söylemek, bir gence yaraşır başka herhangi bir çalışma, uğraş-

ma yolu biliyorsanız onu salık vermek, bizimle iş birliği etmek isterseniz bunu da bildirmek size düşer.

NİKİAS: Melesias'la senin kurduğunuz benim hoşuma gitti. Lysimakhos. Sizinle iş birliğine hazırım; sanırım ki Lakhes'de ister.

LAKHES: Yanılmıyorsun, Nikias. Lysimakhos'un b
kendi babasıyla Melesias'ın babası için söyledikleri, bana öyle geliyor ki yalnız onlar için değil, bizler için de, devlet işleriyle uğraşan herkes için de pek doğrudur. Dediği gibi öyle adamlar çocuklarına, evlerinin işlerine aldırış etmez, yüzüstü bırakırlar. Bunda haklısın. Lysimakhos; ama şaştım; bu delikanlıların yetiştirilmesi için neden bize danışıyorsun da burada oturan Sokrates'e sormuyorsun? Hem senin bölgedendir[1], hem de bütün gününü o se- c
nin istediğin şeyleri, bir gence yaraşacak çalışmaları, talimleri bulabileceğimiz yerlerde geçirir.

LYSİMAKHOS: Sahi mi, Lakhes? Sokrates bu işlerle uğraşır mı?

LAKHES: Elbette uğraşır, Lysimakhos.

NİKİAS: Lakhes gibi buna ben de şahitlik ederim: daha geçenlerde benim oğluma musiki öğretmek için Da- d
mon adında birini buldu; Agathokles'in yanında yetişmiş. Usta bir musiki sanatkarı olmakla da kalmıyor, bu yaştaki gençlere istediğin her şey üzerine çok iyi dersler verebilir.

LYSİMAKHOS: Doğrusu, Sokrates, siz de dinleyin, Nikias, Lakhes, doğrusu ben yaştakiler, yeni yetişenleri tanımıyoruz; ihtiyarlık bize çoğu vaktimizi evde geçirti-

1. *Bölge*'yi δ μος karşılığı olarak alıyoruz. *Demos*: eski Yunanistan'da bir şehirle civarının bölündüğü parçalara verilen addır.

yor da ondan. Sende, Sophroniskos'un oğlu, senin de bana, bölge komşuna bir öğüdün varsa, söylemelisin değil
e mi ya! Babanla dosttuk, seninle de dost sayılırız. Babanla hep dost olarak arkadaş olarak yaşadık; öldü gitti, aramızda en küçük bir kavga olmadı. Sahi! şimdi aklıma geldi: Bu çocuklar bizim evde konuşurken ikide bir Sokrates'in
181 sözünü eder, över dururlar. Ama sözünü ettikleri, Sophroniskos'un oğlu mudur diye sormamıştım. Söyleyin, çocuklar: sizin Sokrates bu Sokrates mi?

LYSİMAKHOS'un OĞLU: Evet, baba, o.

LYSİMAKHOS: Hera hakkı için aferin, Sokrates! Babanın adını hayırla andırıyorsun; o da insanların en iyisiydi. Artık aramızda ayrılık gayrılık gözetme, beni memnun edersin.

LAKHES: Sokrates için daha da söylenecekler var, Lysimakhos: yalnız babasına değil, ben onun yurduna da
b şeref verdiğini gördüm. Delion bozgununda yanımdaydı; herkes onun yaptığını yapsaydı, emin ol, şehrimiz başını gene de dimdik tutar, böyle düşürmezdi.

LYSİMAKHOS: Sözlerine inanılır kimselerin seni övmesi, hele bu gibi işlerde övmesi ne güzel şey, Sokrates! Böyle bir ün kazanmış olduğunu öğrenmek, doğru söylüyorum, beni pek sevindiriyor: bil ki ben senin iyiliğini isteyenlerdenim. Şimdiye kadar bize sık sık gelmen,
c bizi kendinden bilmen gerekti, öyle olmalıydı; madem artık ahbaplığımızı yeniledik, bari bundan sonra öyle olsun. Sokul bize; bizimle, bu delikanlılarla anbaplık et de babalar arasındaki dostluk çocukları arasında da sürsün. Senden bunu bekleriz; sırası düştükçe de hatırlatacağız. Peki, söze başlarken sorduğum işe ne dersiniz? Siz ne düşünü-

yorsunuz? Silâhla dövüşü öğrenmek gençler için doğru mu, değil mi?

SOKRATES: Olur, Lysimakhos, önce, elimden gelir- d
se, sana bu işte bir yol gösteririm; sonra da, madem beni çağırıyorsun, her vakit gelmeye çalışırım. Ama en gencinizim, sizin kadar görgülü de değilim; önce sizleri dinleyip sözlerinizden pay almam daha doğru olmaz mı? Benim de bir diyeceğim olursa o zaman düşündüklerimi bildirir, onlara da, sana da kabul ettirmeye uğraşırım. Söz söylemek önce ikinizden birine düşmez mi, Nikias?

NİKİAS: Peki, Sokrates. Bence bu bilgi gençler için birçok yönden faydalıdır. Bir kere, boş vakitlerini geçir- e
dikleri öteki eğlencelere kendilerini bırakacaklarına bu idmanı seçmeleri çok iyi olur, elbette güçlerini artırır, hiçbir idmandan aşağı kalmaz, hepsi kadar emek ister. Bundan başka bu idman da, binicilik gibi, hür bir adama en 182
yakışanıdır; çünkü pehlivanları olduğumuz, şeref kazanmaya çalıştığımız güreşlere bir tek hazırlık vardır, o da savaş aletlerini kullanmayı öğrenmektir. Bunu öğrenmek gerçek savaşta, birçok kimselerle birlikte bir cepheye girip savaşmak gerekince de çok faydalı olur; hele siperler yarılıp başa baş dövüşmek düşünce, ister kendini koruyan düşmanın ardını bırakmamak için, ister kaçarken saldıran b
bir adamı püskürtmek için, daha çok işe yarar. Silah kullanmasını bilen adam karşısındaki tek düşmandan, belki birçok düşmandan bile, zarar görmez: Bilgisi onun için her vakit bir üstünlüktür.

Sonra, silah kullanmayı bilmek insanda başka güzel bir bilgiye heves uyandırır; çünkü silahla dövüşmeyi öğrenmiş olan bir kimse, ondan hemen sonra gelen bilgiyi

de, yani askerleri yönetmek bilgisini de öğrenmek ister.
c Onu da edinip tadını alınca artık kendini yüksek komuta bilgisine verir. Görülüyor ki savaşla ilgisi olan bütün bilgiler, bütün çalışmalar güzeldir, öğrenilmeye, uğraşılmaya değer; silah kullanma bilgisi de hepsinin başlangıcıdır.

d Bir şey daha söyleyeceğim: bu bilgi cenkte insanın cesaretini, kendine güvenini artırır. Küçük sanılır ama şu faydayı da hiçe saymayalım: Gerektiği yerde insana şöyle güzel, güçlü, düşmanın saygısını arttıracak bir hal verir. İşte, Lysimakhos, gençlere silahla dövüşmeyi öğretmek bence iyi bir şeydir, nedenini de söyledim. Lakhes'in de bir diyeceği varsa buyursun, dinlerim.

e *LAKHES:* Ne olursa olsun bir bilgi için, öğrenilmesin demek zordur, Nikias. Her şeyi bilmekte fayda vardır da ondan. Silah kullanmak, öğretenlerin ileri sürdükleri, Nikias'ın da sandığı gibi gerçekten bir bilgiyse, o da öğrenilmeye değer. Yok, bir bilgi değil de bize verilen ümitler boşsa, yahut büyük önemi olmayan bir bilgiyse; onunla uğraşmak neye yarar?

Bu hükmüme temel olan düşünceler bakın nedir. Diyorum ki: O bilginin bir kıymeti olsaydı, Lakedemonialıların gözünden kaçmazdı; onların, kendilerini savaşta üs-
183 tün kılacak bilgileri, idmanları araştırmaktan başka bir kaygıları yoktur, bütün ömürlerini buna bağlamışlardır. Tutalım ki Lakedemonialılar o bilginin kıymetini anlamadılar; ama o bilgiyi öğretenler, bu gibi şeylere Yunan ulusları arasında en çok Lakedemonialıların ilgi gösterdiklerini, onlar arasında bu bilgiyi öğretmekle ün almış bir adamın artık öteki ülkelerde bol bol para kazanacağını elbette düşünürlerdi. Nasıl ki bizde ün almış tregedia şairleri

artık her yerde para kazanır. İyi tragedialar yazmak gücü olduğunu sanan bir adamı, onları şehir şehir göstermek için dışarıya çıkıp Attika'nın çevresinde dolaşmaz; doğru b buraya getirip bizim önümüzde oynatır, pek de doğru eder. Silahla dövüşü öğretmekle ün salan o adamlar ise, görüyorum, Lakedemonia'yı girilmesi haram bir yer sayıyor, oraya ayaklarının ucunu bile değdirmiyorlar; gidip hünerlerini Sparta'dan başka her yanda, hele savaş işlerinde pek çok ilden aşağı olduklarını gizlemeyen ülkelerde gösteriyorlar.

Hem, Lysimakhos, ben onların çoğunu iş başında c gördüm, değerlerinin ne olduğunu bilirim. Yalnız şunu düşünmek, o değeri anlamaya yeter: Silah kullanmayı böyle uzun uzun öğrenenlerden hiç kimse, tanrının hikmeti, savaşta kendini gösterip tanıtamamıştır. Öteki alanlarda ün kazananlar hep o alanların gereğini öğrenenlerden çıkar; bunların ise sanki talihleri boyuna kötü gidiyor. Mesela demin, büyük bir kalabalık önünde gösterişlere kalkıp kendini en parlak sözlerle övmesini benimle birlikte gördüğünüz şu Stesilaos yok mu? Ben onun ne olduğu- d nu başka bir yerde görüp anlamıştım, ama o günkü öyle oyun değil, gerçekten dövüştü, kendisi de istemeyerek ortaya çıkmıştı.

Bir gemide deniz eri olarak bulunuyordu; o gemi, bir taşıt gemisine yanaştı. Stesilaos, bir mızrağın ucuna bir orak takmış, onunla dövüşüyordu. Değil mi ya! Kendisi ötekilerden üstün olduğu için silahı da herkesinkinden üstün olacak! Başkaca yapıp ettiklerini bir yana bırakalım da o oraklı mızrağın başına gelenleri söyleyelim. e Dövüşte orak, düşman gemisinin iplerine takılıp kaldı.

Stesliaos kurtaracağım diye uğraştı durdu ama olmadı. O sırada gemiler birbirinin yanından geçiyordu. Stesilaos mızrağını bırakmıyor, bir uçtan bir uca koşuyordu. Sonra taşıt gemisi bizimkinin yanından geçip elindeki mızrağıyla Stesilaos'u da sürüklemeye başladı; Stesilaos artık mızrağı elinden kaydıra kaydıra ta sapın ucuna kadar gel-
184 mişti. Taşıt gemisinde onun halini görenler gülüyor, alkışlıyorlardı; sonra biri bizim güverteye bir taş attı, taş gelip Stesilaos'un ayakları önüne düştü, o da mızrağı bıraktı. O zaman bizim geminin erleri de dayanamadılar, düşman gemisinin böğründe orağı ile sallanan mızrağa bakıp kahkahayı koyuverdiler. Belki bu sanatın, Nikias'ın dediği gibi, bir değeri vardır; ama ben ne gördümse size onu söyledim.

b Demin dedim, gene de diyorum: Bu, ya pek faydası olmayan bir bilgidir, yahut bir bilgi değildir de öyle sanıyorlar, öyledir diye göstermek istiyorlar; bir bilgi olsa da, olmasa da öğrenilecek bir değeri yok. Bence, o bilgiyi edindiğini sanan adam bir korkaksa küstahlığa kalkışıp ne olduğunu büsbütün ortaya çıkarır; yok bir yiğitse, bakanlar hiçbir şeyini kaçırmayacaklarından en küçük yanlışlığı, en ağır sözlerle karşılanır; çünkü bu gibi şeyleri bil-
c mekle övünenler insanların kıskançlığına uğrar, öyle ki yiğitlikçe ötekilerden pek üstün olmayan bir kimse, bende bu bilgi vardır demeye kalkışınca, gülünç olmaktan kurtulamaz.

İşte Lysimakhos, bu bilginin değeri üzerine ben böyle düşünüyorum. Ama, demin de söyledim, şurada oturan Sokrates'i sakın koyuverme, ondan dile de bu sorduğun iş üzerine o da düşündüğünü söylesin.

LYSİMAKHOS: Söyle, Sokrates, senden diliyorum: Belli, hangi yön doğrudur, bunu kestirmek için bize aracı gerekiyor. Nikias ile Lakhes'in dedikleri bir olsaydı, o kadar gerekmezdi. Ama, görüyorsun, Lakhes'in dediği Nikias'ın dediğinden büsbütün başka. Bir de seni dinleyip hangisinden yanasın öğrensek iyi olur. d

SOKRATES: Anlamadım, Lysimakhos! Yoksa sen çokluk ne derse onu mu dinleyeceksin?

LYSİMAKHOS: Elbette, Sokrates, başka ne yapılabilir?

SOKRATES: Ya sen, Melesias, sen de öyle mi edersin? Burada beden eğitimi konuşulsa da senin oğlun için hangi idmanların iyi olacağı düşünülse, sen çokluğun dediğini mi dinlersin, yoksa iyi bir beden eğitimi öğretmeninden ders almış, onunla çalışmış bir kimsenin dediklerini mi dinlersin? e

MELESİAS: Elbette onun dediklerini dinlerim, Sokrates.

SOKRATES: Bizim dördümüzden çok ona güvenmez misin?

MELESİAS: Şüphesiz.

SOKRATES: Bana öyle geliyor ki doğruya varmak için sayıya değil, bilgiye bakmalıdır.

MELESİAS: Su götürmez, öyle.

SOKRATES: Öyleyse, üzerinde konuştuğumuz iş için de, aramızda bundan anlayan bir kimse var mı, yok mu, önce bunu aramalıyız; varsa, isterse söylediğinde bir başına olsun, onu dinlemeli, ötekileri bir yana bırakmalıyız; yoksa, başka yerde ararız. Sen de, Lysimakhos da, bu 185

işte ortaya konan şeyin önemsiz olduğunu mu sanıyorsunuz? Zenginliğiniz sayabileceğiniz şeylerin en büyüğünü ortaya atmıyor musunuz? Oğullarının ya iyi, ya kötü yetiştiğine göre babalarının evinde de işlere ya iyi, ya kötü bakılır: Her şey, eğitimin onları nasıl yetiştirdiğine bağlıdır.

MELESİAS: Doğrusun.

b *SOKRATES:* Demek ki bu iş, önü ardı düşünülmek ister.

MELESİAS: Elbette.

SOKRATES: Dönelim gene demin dediğime: mesela içimizden kimin güreşten daha iyi anladığını bilmek istesek, ne yaparız? Hangimiz buna çalışmışsa, hangimizin bu iş için iyi öğretmenleri olmuşsa, en iyi o biliyor deriz, değil mi?

MELESİAS: Bence öyle.

SOKRATES: Her şeyden önce de, öğretecek adamlarla aradığımız şey nedir, bunu bir bilmeliyiz.

MELESİAS: Ne demek istiyorsun?

SOKRATES: Şöyle diyeyim, belki daha açık olur. Öyle sanıyorum ki ta başlangıçtan beri biz, sözünü ettiğimiz şeyde hangimizin kendine öğretmenler bulup yetki edindiğini araştırıyoruz da o şeyin kendi nedir, bunun üzerinde anlaşmış değiliz.

NİKİAS: Ne demek, Sokrates? Silahla dövüşün sözünü etmiyor muyuz? Gençler bunu öğrenmeli mi, öğrenmemeli mi, bunu araştırmıyor muyuz?

SOKRATES: Orası öyle, Nikias. Ama, mesela, göz için bir merhem var, bunu sürelim mi, sürmeyelim mi di-

ye düşünüyoruz: üzerinde konuştuğumuz şey göz müdür, merhem midir, ne dersin?

NİKİAS: Elbette göz.

SOKRATES: Yine mesela ata gem vurmalı mı, ne za- d
man vurmalı diye düşünülecek olsa, söz gem üzerine değil, at üzerinedir, değil mi?

NİKİAS: O da doğru.

SOKRATES: Kısacası, iki şeyden biri ötekinden ötürü düşünülürse asıl düşünülen o şey değil, ötekidir.

NİKİAS: Elbette.

SOKRATES: Demek ki danıştığımız kimsenin, asıl güttüğümüz işte yetkisi var mı, bunu incelemeliyiz.

NİKİAS: Şüphesiz.

SOKRATES: Biz de şimdi, gençlerin ruh eğitimini göz önünde tutarak bir bilgiyi inceliyoruz, değil mi? e

NİKİAS: Öyle.

SOKRATES: Demek ki ruh eğitiminde kimin yetkisi vardır, ruha kim iyi bakabilir, bunun için kimin iyi öğretmenleri olmuştur, onu aramalıyız.

LAKHES: Peki ama, Sokrates, sen bazı sanatlarda hiçbir ustaları olmadan da, ustaları olanlardan daha ileri gitmiş adamlar görmedin mi?

SOKRATES: Gördüm, Lakhes; ama onlar sanatlarında çok iyi olduklarını istedikleri kadar söylesinler, inanmazsın; kendi ellerinden çıkma, şöyle yoluyla başarılmış 186
birkaç iş göstermezlerse onlara güvenmezsin.

LAKHES: Bunda doğrusun.

SOKRATES: Demek oluyor ki, Lakhes, demek oluyor ki Nikias, Lysimakhos ile Melesias çocuklarının ruh-

larını elden geldiği kadar iyi yetiştirmek istediklerini, bizi de buraya bunun üzerinde konuşmaya çağırdıklarını göz önünde tutarak biz, bu iş elimizden gelir diyorsak, onlara kimlerden ders gördüğümüzü bildirmeliyiz; o öğretmenlerin iyi birer insan olduklarını, birçok gencin ruhunu yetiştirdiklerini, sonra da bilgilerini bize verebildik-
b lerini ortaya koyabilmeliz: Bize düşen budur. İçimizden biri öğretmeni olmadığını, ama gene de elinden çıkmış işler olduğunu söylüyorsa bize göstersin: Atinalılardan, yahut yabancılardan, ister hür, ister köle, kimleri yetiştirmiştir de onların iyi yetiştiğine herkesi inandırmıştır? Bunların hiçbiri elimizden gelmiyorsa dostlarımıza söyleyelim, başka kimselere başvursunlar; biz de, onların oğullarını yanlış yola götürüp en sevdiğimiz insanlara karşı ağır bir suç işlemiş olmayalım.

Bana sorarsanız, Lysimakhos, Melesias, bana bu
c alanda bir şey öğreten kimse olmadı. Ama bu iş, beni gençliğimden beri ilgilendirdi. Ne yapayım ki beni ancak kendilerinin adam edebileceklerini söyleyen bilgicilere[2] verilecek param yoktu. O sırrı kendi kendime bulmaya gelince, bunu şimdi de beceremem. Ya Nikias, ya Lakhes onu bulmuşlarsa, yahut birinden öğrenmişlerse, buna hiç şaşmam; bir kere benden zengindirler, öğretecek adam tutabilirlerdi, sonra benden yaşlıdırlar, kendi kendilerine bulmaya vakitleri olmuştur. İşte bunun için bir genci yetiştirmek onların elinden geleceğini sanıyorum; çünkü bu
d işten anladıklarına inançları olmasa gençler için hangi uğraşmaların iyi, hangilerinin kötü olduğu üzerinde böyle güvenle konuşmazlardı. Onlar ne derse ben de uyarım; ama uyuşamamalarına şaştım.

2. Bilgici: Sofist

Bunun için senden bir dileğim var, dinle, Lysimakhos. Demin Lakhes sana, Sokrates'i bırakma da ona sor diye öğüt vermişti. Şimdi beni dinlersen Lakhes'i de, Nikias'ı da koyuvermezsin, onlara da sorulacak şeyler var. Onlara dersin ki: Sokrates ben bu işten hiç anlamam, ikisinden hangisi doğru söylüyor, orasını kestiremem diyor; e
çünkü bu alanda ne kendisi ortaya bir şey çıkarmış, ne de kendisine bir öğreten olmuş. Ama siz, Lakhes ile Nikias, ikiniz de söyleyin bize, eğitim işinde hangi büyük, ünlü kişinin yanında bulundunuz? Bilginiz size başka birinden mi, yoksa kendi araştırmalarınızdan mı geliyor? Başka birinden geliyorsa öğretenler kimlerdi? Bunu öğreten daha başka kimler vardı? Onu da söyleyin ki devlet işleri yü- 187
zünden sizin boş vaktiniz kalmıyorsa biz de bari onlara başvuralım, ya para vererek, ya dil dökerek, yahut hem para verip hem dil dökerek razı edelim, bizim çocuklarımızla da, sizinkilerle de uğraşsınlar, atalarının adını kirletecek birer kötü insan olmalarını önlesinler. Yok, yolu kendi kendinize buldunuzsa bize örnekler gösterin, kötüyken sizin bakmanızla iyi olmuş kimler var, onları bildirin. Eğitim alanında ilk denemeye bugün girişiyorsanız b
düşünün ki bu tehlikeli deneme bir Karialı[3] üzerinde değil, kendi çocuklarınızla dostlarınızın çocukları üzerinde olacak; hani bir atalar sözü vardır: "Çömlekçiliğe küp yapmakla başlanılmaz" der, başınıza gerçekten böyle bir şey gelmesinden sakının. Şimdi söyleyin, bu iki halden hangisi sizin halinizdir?

İşte, Lysimakhos, koyuverme onları da bu dediklerimi sor.

3. Karialılar, başka illere para ile asker gönderirlermiş; bunun için Yunanlılar onları pek aşağı görürler.

c *LYSİMAKHOS:* Sokrates doğru söylüyor bence, arkadaşlar. Bu sözünü ettiğimiz işler üzerinde sizden birtakım şeyler sorulmasına, o sorulanlara cevap vermeye razıysanız bunu bildirmek size düşer, Lakhes ile Nikias. Benimle Melesias'a gelince, Sokrates'in soracaklarına karşılık siz de düşündüklerinizi anlatmak isterseniz, elbette çok seviniriz. Demin de söylediğim gibi, bizim sizi buraya çağırışımız, bu işle uğraştığımızı sandığımız içindi; düşünmemiş olamazsınız ki! Sizin de, bizimkiler gibi, eği-
d timlerini bitirmek yaşında çocuklarınız var. Sizce çekinilecek bir şey yoksa söyleyin de birbirinize düşündüklerinizi bildirerek bu işi Sokrates'le birlikte inceleyin. Sokrates ne güzel söyledi: Biz şimdi zenginliğimiz diye bakabileceğimiz şeyleri en değerlisi üzerinde konuşuyoruz.

NİKİAS: Görülüyor ki, Lysimakhos, sen Sokrates'i gerçekten yalnız babasıyla tanıyormuşsun, kendisiyle ya hiç buluşmamışsın, yahut o daha çocukken babasıyla bir-
e likte sizin bölgeliler arasında, tapınakta, o gibi toplantılarda senin yanına geldiği zaman görmüşsün. Büyüdüğünden beri belli ki bir daha karşılaşmamışsınız.

LYSİMAKHOS: Nereden çıkarıyorsun bunu, Nikias?

NİKİAS: Senin pek bilmediğin bir şey var da ondan: Sokrates'in ister tanıdıklarından, ister soyu sopundan bir kimse onunla konuşmak için yanına vardı mı, nereden açarsa açsın, sözün gelişi onu döndürüp dolaştırıp içinde-
188 kileri söylemeye, şimdi nasıl yaşadığını, geçmişte nasıl yaşamış olduğunu anlatmaya sürükler; iş bir kere buraya döküldü mü, Sokrates onun bütün dediklerini elekten geçirmeden yakasını bırakmaz. Ben onun böyle oluşuna alışığım; onunla konuştum mu, buna katlanmak gerektiğini,

benim de kurtulamayacağımı bilirim. Ama onunla buluşmayı severim, Lysimakhos; dünkü, bugünkü ettiklerimizden hangileri iyi değildir, bana bunun gösterilmesini de hiç kötü bulmam. Bence insanı bundan kaçınmaz da yaş- b
landıkça aklın kendiliğinden geleceğini sanacağına Solon'un dediğine uyup yaşadıkça öğrenmek ister, bunu faydalı bulursa gelecek için daha hazırlıklı olur. Sokrates'in sorguya çekmesi benim için yeni bir şey olmadığı gibi hoşuma gitmeyen bir şey de değildir; o burada oldukça sözün gençler üzerinde değil, bizim üzerimizde döneceğini önceden biliyor gibiydim. Gene söyleyeyim: Sokrates'in bizimle dilediğini konuşmasına benim bir diyece- c
ğim yok. Ama bakalım Lakhes ne der.

LAKHES: Bu gibi konuşmalar üzerine benim düşündüğüm, Nikias, bir, daha doğrusu iki yönlüdür. Bir bakarsınız, onları ister gibi görünürüm, bir bakarsınız, onlardan kaçınırım sanırsınız. Sözü özü bir, gerçekten adam denecek bir kimsenin ya namus, ya herhangi bir bilgi üzerine konuştuğunu dinlerken söyleyenle söyle-
nenlerin birbirine ne kadar yaraştığını, ne kadar uyduğu- d
nu görünce bayılırım doğrusu. Öyle bir insan benim için bir sazın tellerinde en güzel ezgiyi çalmakla kalmayıp yaşayışını sözlerine uydurarak en güzel ahengi yaratan tam bir musiki sanatkarıdır; hem de öyle Ionialıların ağzıyla değil, bir tek Yunanlı ağzı olan Doroslar ağzıyla. O adam söze başladı mı öyle keyiflenir, öyle candan dinlerim ki beni sözden hoşlanır bir adam sanırlar. Ama sözü
sözüne uymayan kimse beni sıkar, söyledikleri ne kadar e
güzel gözükürse o kadar sıkar; o zaman da beni söze düşman sanırlar.

Sokrates nasıl konuşur bilmiyorum; ama, dedim ya! Onu ben iş başında gördüm, değerini anladım, bence gü-
189 zel söz onun ağzına yakışır, özüne uygun olur. Kendinde güzel konuşmak vergisi de varsa, buyursun, dinleyelim; öyle bir adamın beni sorguya çekmesi de başım üstüne, ben öğrenmekten kaçmam. Bu işte ben de Solon'un dediğini tutarım ama bir yerini değiştirerek: Bu ihtiyar yaşımda da birçok şeyler öğrenmeye hazırım, ancak değerli bir kimseden olmalı. Bunu, öğreteceğin iyi bir insan olmasına bakarım doğrusu, çünkü onu dinlemekten hoşlanmaz-
b sanı kendime kalın kafalı dedirtmek istemem. Ama bana öğretecek olan benden gençmiş, ünü sanı yokmuş, bilmem ne hali varmış, bunlara aldırmanı. Buyur, Sokrates, istediğin gibi öğret, ne istersen sor; ben ne biliyorsam, sen de onu öğrenirsin. Sana olan saygımı, sevgimi, benim yanımda tehlikeye göğüs gerip yiğitliğini gösterdiğin gün edinmiştim. Dilediğin gibi konuş, hiç bakma yaşlarımıza.

c *SOKRATES:* Görüyorum ki sizler danışmalardan, birlikte araştırmalardan kaçınacak insanlar değilsiniz.

LYSİMAKHOS: Bu iş hepimizin işi, Sokrates; hepimizin dedim, seni de bizlerden sayıyorum da ondan. Benim yerime sen geç de çocukların iyiliği için Nikias'la Lakhes'e neler sormalıyız, bir bak; birlikte konuşup danışın. Ben artık ihtiyarım, soracaklarımın çoğunu unutuyorum; hele söylenenleri dinlerken araya bir de başka şeyler karıştı mı, büsbütün şaşkına dönüyorum. Haydi, bu işi
d aranızda konuşup inceleyin. Ben sizi dinlerim; siz ne kararlaştırırsanız Melesias'la ben de ona uyarız.

SOKRATES: Lysimakhos ile Melesias'ın bu dediklerini etmeliyiz, Nikias; değil mi, Lakhes? Demin, eğitim

alanında kimlerden öğrenip kimleri yetiştirdiğinizi, her şeyden önce bunu araştıralım demiştik; böyle bir araştırmanın elbette faydası olur, ama başka bir yol daha var, bence o da bizi yine o yere götürür, hem de işi ta temelin- e
den alır. Herhangi bir şeyin, başka bir şeyle birleştiğinde daha iyi olacağını bilirsek, onları birleştirmek de elimizdeyse, edinilmesinin en kolay, en iyi yolunu salık verebileceğimiz o ikinci şeyin ne olduğunu biliyoruz demektir. Ne demek istediğimi belki kavrayamadınız; şöyle söylersem kavrarsınız.

Gözlerin görme ile birleştiğinde daha iyi olduklarını 190
biliyorsak, onları birleştirmek de elimizdeyse, edinilmesinin en kolay, en kısa yolunu bildiğimiz görmenin de ne olduğunu biliyoruz demektir. Çünkü görmenin, ya da işitmenin, ne olduğunu bile bilmiyorsak, işitmeyi, ya da görmeyi, edinmek için en iyi yol nedir diye soruldu mu bizim, gözler, kulaklar için danışılacak iyi birer hekim sa- b
yılmamız güç olur.

LAKHES: Dediğin doğru, Sokrates!

SOKRATES: Eh! Şimdi de öyle bir şeyle karşılaşmıyor muyuz, Lakhes? Bak, Lysimakhos ile Melesias, oğullarının ruhlarına erdem aşılayarak onları daha iyi kılmanın yolu nedir, bunu konuşalım diye bizi çağırmışlar.

LAKHES: Öyle.

SOKRATES: Öyleyse, her şeyden önce erdem denen şeyin ne olduğunu bilmemiz gerekmez mi? Erdem nedir, hiç bilmiyorsak, onu elde etmenin en iyi yolu şudur diye c
bir kimseye bunu nasıl söyleyebiliriz?

LAKHES: Evvet, Sokrates, öyle şey olmaz.

SOKRATES: Demek ki, Lakhes, biz erdemin ne olduğunu bildiğimizi ileri sürüyoruz.

LAKHES: Evet, biliyoruz.

SOKRATES: Ama bir şeyi biliyorsak, onun ne olduğunu söylemek de elimizden gelir, değil mi?

LAKHES: Gelir elbette.

SOKRATES: Erdemin bütünü nedir, onu araştırmaya şimdiden kalkışmayalım, dostum; bu belki büyük bir iş olur. Hele önce kısımlarından biri üzerinde duralım da bakalım onun üzerine yeter bilgimiz var mı? Böylesi bizim için daha kolay olur.

LAKHES: Sen nasıl dersen öyle olsun. Sokrates.

SOKRATES: Şimdi erdemin kısımlarından hangisini ele alacağız? Silahla dövüşmeyi öğrenmek hangisiyle ilgiliyse, elbette onu. Bu da, herkesin söyleyip inandığına göre cesarettir, öyle değil mi?

LAKHES: Evet, herkesçe öyle.

SOKRATES: Demek ki, Lakhes, önce cesaretin ne olduğunu söylemeye çalışmalıyız. İdmanla, öğretmekle gençlere cesaret ne kadar aşılanabilir, bunu da sonra araştırırız. Şu sorduğumu söylemeyi bir dene bakalım: Nedir cesaret?

LAKHES: Doğrusu, Sokrates, bunu söylemek güç değil. Bir kimse, savaş sırasında yerinde durarak, kaçmaksızın, düşmana dayanmayı aklına koymuşsa, emin ol, o adam cesaretlidir.

SOKRATES: Güzel dedin, Lakhes; ama benim sorduğumu değil de, başka bir şeyi söyledin. Açıkça anlatamamış olacağım, kabahat bende.

LAKHES: Ne demek istedin, Sokrates?

SOKRATES: Anlatayım; elimden gelirse... O senin 191
dediğin adam, yerini tutarak düşmanla dövüşen adam, elbette bir yiğittir.

LAKHES: Ben de onu dedim.

SOKRATES: Bence de öyle. Ama yerinde durmayıp da gerileyerek düşmanla dövüşene ne demeli?

LAKHES: Gerileyerek mi?

SOKRATES: İskitler gibi mesela. Onlar hem saldırırken, hem de gerilerken düşmanla dövüşürlermiş. Homeros da bir yerde, Aineias'ın atlarını överken "kovalamada da, akçışta da hızlı giderlerdi" der; Aeneias'ın kendisini de kaçmakta ustaydı diye övüp kaçışı önceden düşünmeyi bildiğini söyler. b

LAKHES: Homeros doğru demiş, Sokrates; o savaş arabalarını anlatıyor, sen de İskit binicilerini... Evet, İskit atlıları öyle dövüşür; ama Yunan piyadesi de benim dediğim gibi dövüşür.

SOKRATES: Belki yalnız Lakedemonia piyadesi öyle değil. Denildiğine göre Plataia'de Perslerin hafif kalkanlarıyla karşılaşınca yerlerinde durup çarpışmayı doğru bulmamışlar, kaçmışlar; sonra Perslerin düzeni bozulunca dönmüşler. atlılardan öğrendikleri bu yolla savaşı kazanmışlar. c

LAKHES: Doğru.

SOKRATES: Dedim ya! Kabahat bende; ben iyi soramamışım, sen de onun için iyi söyleyemedin. Benim senden öğrenmek istediğim şuydu: Yalnız piyadelerde değil, atlılarda. her türlü askerde cesaret nedir? Yalnız savaşa girenlerde de değil, denizin tehlikelerine göğüs gerenlerde. hastalığa, yoksulluğa. siyasetin dönüşü yüzünden d

başa gelenlere yiğitlik gösterip dayananlarda cesaret nedir? Şunu da katayım: yalnız acıya, korkuya yiğitlik gösterenlerde değil, arzularına, zevklerine karşı koyanlarda görülen cesaret, ister dayanmakla, ister kaçmakla gösterilen cesaret nedir? Öyle kimseler arasında da cesaretli olanlar çok değil mi, Lakhes?

LAKHES: Hem de pek cesaretli denecek adamlar vardır; Sokrates.

SOKRATES: Demek ki o adamların hepsi de cesaretli; ama kiminin cesareti zevke, kimininki acıya karşı; kimi arzularına dayanıyor, kimi korku bilmiyor. Ama kimi insan da böyle işlerde korkaktır, değil mi?

LAKHES: Öyle.

SOKRATES: İşte o iki şey nedir; sana bunu soruyorum. Cesaretten başlayalım, bütün o insanlarda bir olan nedir, onu söylemeye yeniden bir çalış. Ne demek istediğimi daha anlamadın mı?

LAKHES: İyice kavrayamadım.

SOKRATES: Başka türlü anlatayım. Mesela sana hız nedir diye sorsam; hız koşuda olur, kitara çalmakta, söz söylemekte, öğrenmekte, daha birçok şeylerde olur; sözü edilmeye değer işlerimizin hemen hepsinde, ellerimizi, bacaklarımızı, ağzımızı, sesimizi, aklımızı kullanışımızda bulunur... Sence de öyle değil mi?

LAKHES: Öyle.

SOKRATES: Şimdi biri gelip de bana: "Bütün bu saydığın şeylerde bulunan *hız*'dan ne anlıyorsun, Sokrates?" diye sorsa, şöyle derim: "Seste olsun, koşuda olsun, ne de olursa olsun hız, az zamanda çok şey başarmak gücüdür."

LAKHES: Dediğin doğru olur.

SOKRATES: Sen de, Lakhes, cesaret nedir, onu söylemeyi bir dene. Zevkte, acıda, demin söylediğimiz bütün şeylerde bulunup hepsinde de bir olan, şu cesaret dediğimiz güç nedir?

LAKHES: Cesaret, bir çeşit ruh metinliğidir diyebilirim; sen her türlüsüne uygun düşün dedin de. c

SOKRATES: Sorduğumuzun karşılığını istiyorsak elbette öyle olması gerek. Şimdi ben sana şunu söyleyeyim. Lakhes: Her çeşit metinliği cesaret sayacağını sanmıyorum. Bak bunu nereden çıkarıyorum: Sence cesaret pek güzel şeylerden biridir, bunda hemen hiç şüphem yok.

LAKHES: Hem de olmasın; en güzel şeylerden biridir.

SOKRATES: Ama güzel, iyi olan, akılla birlikte giden metinliktir, değil mi?

LAKHES: Elbette.

SOKRATES: Ya delilikle birlikte gideni? Öylesi zarar- d
lı, kötü değil midir?

LAKHES: Elbette öyledir.

SOKRATES: Zararlı, kötü olan bir şeye güzel diyebilir misin?

LAKHES: Diyemem, Sokrates.

SOKRATES: Demek öyle bir metinliğe cesaret demeyeceksin, çünkü cesaret güzeldir, öylesi değildir.

LAKHES: Doğrusun.

SOKRATES: Demek ki sence cesaret, akıllıca olan metinliktir.

LAKHES: Bana öyle geliyor.

e *SOKRATES:* Şimdi bakalım akıllıca olması ne yöndendir? Büyük, küçük her şeye göre mi akıllıcadır? Mesela bir adam, harcarsa daha çok kazanacağını bildiği için, akıllıca para harcamakta metinlik gösteriyor; onun için cesaretlidir der misin?

LAKHES: Denir mi hiç?

SOKRATES: Mesela bir hekim: ya oğlu, ya başka bir kimse ciğeri irin toplamış, ondan içecek, yiyecek istiyor,
193 hekim de yumuşamıyor, metinlikle dayanıyor.

LAKHES: Böylesine metinlik de hiç cesaret değildir.

SOKRATES: Şimdi, bir adam savaşa gitmiş, metinlik gösterip dayanıyor, akıllıca bir hesapla dövüşmeyi de gözüne almış, çünkü başkalarından yardım göreceğini, düşman askerlerinin kendi yönündekilerden daha az, onlardan daha güçsüz olduğunu biliyor, yerinin de elverişli olduğunu anlamış. Metinliğinden böyle bir akıllılık, böyle bir hazırlanma bulunan adam mı daha cesaretlidir, yoksa düşman yönünde metinlikle saldırmayı gözüne almış adam mı?

b *LAKHES:* Bence düşman yönündeki adam daha cesaretlidir, Sokrates.

SOKRATES: Ama onun metinliği ötekininki kadar akıllıca değil.

LAKHES: Doğru.

SOKRATES: Öyleyse atlılar dövüşünde, biniciliği bildiği için metinlik gösteren adam sence, biniciliği bilmeden metinlik gösteren kadar cesaretli değildir.

LAKHES: Bence öyle.

SOKRATES: Sapan, yahut yay kullanmasını bildiği, c böyle bir hüneri olduğu için metinlik gösteren için de öyle dersin, değil mi?

LAKHES: Elbette.

SOKRATES: Bir kuyuya inip suya dalınması isteniyor; bu işi hiç öğrenmemiş olanlar tehlikeyi gözlerine alırlarsa sen onlara, o işe alışık oldukları için tehlikeyi göze alanlardan daha cesaretlidir mi diyeceksin?

LAKHES: Başka ne denebilir, Sokrates?

SOKRATES: Böyle düşünülünce, başka bir şey denemez.

LAKHES: Ben böyle düşünüyorum, Sokrates.

SOKRATES: Ama, Lakhes, öyle kimselerin tehlikeye atılmakta gösterdikleri metinlik, işi bildikleri için atılanlarınki kadar akıllıca değil.

LAKHES: Olsun.

SOKRATES: Ama biz demin akılsızca atılganlığın. d metinliğin çirkin, zararlı olduğunu görmedik mi?

LAKHES: Gördük.

SOKRATES: Cesaret için de güzeldir demiştik.

LAKHES: Öyle demiştik.

SOKRATES: Şimdiyse, bunun tersine, o çirkin şeye, akılsızca metinliğe cesarettir diyoruz.

LAKHES: Doğru.

SOKRATES: Böyle düşünmek, sence doğru düşünmek olur mu?

LAKHES: Hayır, Sokrates, doğru düşünmek olmaz.

SOKRATES: Öyleyse, Lakhes, senin söylediğin gibi söylüyorum, sende de, bende de Dor'lar ağzının uygunlu-

e ğu yok; çünkü ettiklerimizle dediklerimiz birbirlerine uymuyor. Gördüğümüz işlere bakıp bizim cesaretten payımız olduğu sanılabilirmiş ama şimdi konuştuklarımızı bir duyan olsa, öyledir diyemez.

LAKHES: Bu söylediğin çok doğru.

SOKRATES: Nasıl buluyorsun bu düştüğümüz hali? Beğeniyor musun?

LAKHES: Beğenilir şey mi?

SOKRATES: Öyleyse gel de seninle sözlerimizin hiç değilse bir yerine uyalım, olur mu?

LAKHES: Hangi sözlerin hangi yerine?

194 *SOKRATES:* Bizi metinlik göstermeye çağıran sözlere. Metinlik gösterelim de araştırmamızı bırakmayalım; yoksa ne olduğunu araştırmakta cesaretsizlik ediyoruz diye cesaret bizimle alay edebilir, çünkü çok defa cesaretle metinlik bir şeydir.

LAKHES: Ben, Sokrates, bu işten vazgeçmeye hazırım. Böyle konuşmalara alışık değilim ama, olsun. Bu iş üzerinde tartışmak isteği sardı beni; asıl düşündüğümü söylemekteki beceriksizliğime de gerçekten sinirleniyo-
b rum. Bana öyle geliyor ki cesaret nedir, iyice biliyorum; ama demin nasıl olduysa o bildiğim bir dağılıverdi, bir türlü derleyip toplayıp söyleyemedim.

SOKRATES: Peki, dostum, iyi bir avcı avının peşini bırakmaz, değil mi?

LAKHES: Elbette.

SOKRATES: İster misin, Nikias'ı da bizim ava çağıralım? Belki onun bizden daha çok diyeceği olur.

c *LAKHES:* İstemez olur muyum? Buyursun.

SOKRATES: Haydi, Nikias, dostların tartışmanın kabarmış dalgaları arasına düşmüş, ne yana başvuracaklarını bilemiyorlar: Sen bir çare biliyorsan, gel onların imdadına. Görüyorsun, ne kadar sıkıntıdayız. Sen söyle; cesaret neye derler? Bunu söyleyebilirsen hem bizi sıkıntıdan kurtarmış, hem de düşünceni söz kalıbına dökerek pekiştirmiş olursun.

NİKİAS: Öyle sanıyorum ki, Sokrates, cesaretin ne olduğunu iyice söylemiyorsanız bu, demin ileri sürdüğün doğru bir düşünceyi kullanmayışınızdan geliyor.

SOKRATES: Hangi düşünceydi o, Nikias?

NİKİAS: Senden kaç defa duydum: Sen herkesin bil- d
diği şeylerde iyi, bilmediği şeylerde kötü olduğunu söylersin.

SOKRATES: Bu dediğin çok doğru. Nikias.

NİKİAS: Demek ki cesaretli adam iyiyse elbette bilgilidir.

SOKRATES: Duydun mu, Lakhes?

LAKHES: Duydum ama ne demek istediğini kavrayamadım.

SOKRATES: Yanılmıyorsam ben anladım. Bana öyle geliyor ki cesaret, bir çeşit bilgidir demek istiyor.

LAKHES: Nasıl bilgi, Sokrates?

SOKRATES: Bana değil, ona soruyorsun, değil mi? e

LAKHES: Peki, ona sorayım.

SOKRATES: Haydi, Nikias, söyle; sence cesaret nasıl bir bilgidir? Zurna çalanın bilgisi değil ya!

NİKİAS: Elbette.

SOKRATES: Kitara çalanınki de değil.

NİKİAS: Elbette değil.

SOKRATES: Öyleyse nasıl bir bilgi? Neyin bilgisi?

LAKHES: Çok güzel soruyorsun, Sokrates: Bu bilgi ona göre nedir, söylesin bakalım.

NİKİAS: Bu bilgi Lakhes, savaşta olsun, nerede
195 olursa olsun, nelerden kaçıp neleri göze alabileceğimizin bilgisidir.

LAKHES: Bir söz ki, Sokrates, hiçbir özü yok.

SOKRATES: Bunu nereden çıkardın, Lakhes?

LAKHES: Nereden mi çıkardım? Bilgi başka, cesaret başka şeydir de ondan.

SOKRATES: Nikias öyle demiyor.

LAKHES: Demiyor da onun için saçmalıyor ya!

SOKRATES: Öyleyse sen ona doğruyu söyle.

b *NİKİAS:* İş orada değil, Sokrates; bence Lakhes'in istediği, demin kendi saçmaladığı için beni de saçma sapan söyler bir adam diye göstermek.

LAKHES: Evet, Nikias, saçmalıyorsun; bunu sana göstermeye çalışacağım. Söylediğin bir şey demek değil. Mesela hastalıklarda nelerden korkulacağını asıl hekim bilir, değil mi? Sen şimdi cesaretli kimselerin onu bildiklerini mi sanıyorsun, yoksa hekimler cesaretli birer insandır mı diyorsun?

NİKİAS: Öyle bir şey demiyorum.

LAKHES: Sanırım, çiftçiler için de diyemezsin. Ama onlar çiftçilik işinde nelerden korkulması gerektiğini elbette bilirler. Öteki işçiler için de öyle; onlar da işlerin-
c de nelerden korkulacağını, nelere güvenileceğini bilirler ama bunu biliyorlar diye birer yiğit sayılmazlar.

SOKRATES: Lakhes'in söylediklerine ne dersin, Nikias? Eleştirisi hiç de temelsize benzemiyor.

NİKİAS: Özlü ama doğru değil.

SOKRATES: Bakalım neden?

NİKİAS: Çünkü Lakhes hekimlerin, baktıkları adamlarda sağlıkla hastalığı ayırt etmekten başka bir şey de bildiklerini sanıyor; oysa bilgileri daha ileri gitmez. Ya falan hasta için sağlık, hastalıktan daha korkulacak bir şeyse, sence, Lakhes, hekimler bunu bilir mi? Çok kimseler için hastalıklarından kalkmamak, kalkmaktan hayırlı olmaz mı? Söyle sence yaşamak her zaman iyi bir şey mi- d
dir? Ölümün daha iyi sayılacağı haller yok mudur?

LAKHES: Evet, doğru, bazı hallerde ölüm daha iyidir.

NİKİAS: Ölüm kendileri için bir kazanç olacak kimselerin korkacakları şeyler, yaşamaktan fayda gören kimselerin korkacaklarıyla bir midir?

LAKHES: Değildir.

NİKİAS: Peki, bunu ayırt edebilmek sence kimin elindedir? Hekimin, ya öyle bir işten olan adamın mı, yoksa nelerden korkulup nelerden korkulmayacağını bilen, benim şu cesaretli dediğim adamın mı? Yalnız onun elinde değil mi?

SOKRATES: Ne demek istediğini anlıyor musun, Lakhes?

LAKHES: Evet, anlıyorum. Onca cesaretli insanlar e
yalnız bakıcılar. Yaşamanın kimin için ölmekten daha hayırlı olacağını bir bakıcıdan başka kim kestirebilir ki? Sen, Nikias, şimdi bir bakıcı olduğunu mu söylüyorsun?

Yoksa bakıcı olmadığını, demek ki cesaretli de olmadığını mı kabul ediyorsun?

NİKİAS: Nasıl? Nelerden korkulup nelerden korkulmayacağını bilmek sence yalnız bakıcının işi midir?

LAKHES: Evet, başka kimin elinden gelir ki?

NİKİAS: Bakıcının değil, asıl o benim dediğim adamın elinden gelir, dostum. Bakıcının işi, bir adamın başına neler gelecek, ölecek mi, hastalanacak mı, mallarını mı yitirecek, savaşta, ya herhangi bir dövüşte üste mi gele-
196 cek, yenilecek mi, işte bunları bildiren şeyleri görmekten başka bir şey değildir. Ama bunlardan hangisine katlanmalı, hangisine katlanmamalı, bunu kestirmek neden bakıcının elinde olsun da başka bir kimsenin olmasın?

LAKHES: Ben bu adamın ne demek istediğini anlamıyorum, Sokrates. Ne bakıcı için cesaretli diyebildi, ne hekim, ne de başka bir kimse için. Sözü bir tanrıya falan getirmek istiyorsa, o başka. İşte bunun için ben, şu kanıdayım: Nikias sözlerinin bir değeri olmadığını yiğitçe
b söylemekten kaçınıyor, düştüğü sıkıntıyı gizlemek için her yana başvuruyor. Demin seninle ben, sözlerimizin birbirini tutmadığını gizlemek isteseydik, biz de onun gibi çabalayabilirdik. Bir yargı yerinde olsak, buna bir sebep olabilirdi; ama bu bizimki gibi bir arkadaş toplantısında, böyle bomboş sözlerle kendini göstermeye kalkmak neye yarar? Faydasız olmaz mı?

c *SOKRATES:* Öyle bir şeye kalkmak benim de hoşuma gitmez, Lakhes. Ama iyi bakmak gerek: Nikias söylediğinin doğru olduğuna inanıyor elbette, bunu ileri sürmesi yalnız söz olsun diye değildir. Düşündüğü nedir, etraflıca sorularla onu bir anlamaya çalışalım. Haklı bulursak

biz de kabul ederiz; öyle bulmazsak, belki biz onu aydınlatırız.

LAKHES: Senin hoşuna giderse sor sorularını, Sokrates. Benim sorduklarım artık bana yeter.

SOKRATES: Sen sormasan da olur; ben o işi senin için de, benim için de görürüm.

LAKHES: Sen buyur.

SOKRATES: Söyle bakalım bana, Nikias, daha doğrusu bize söyle, çünkü Lakhes'le ben şimdi birlik ettik, söyle bize: sen cesaret, nelerden korkmalı, nelerden korkmamalı, onun bilgisidir diyorsun, değil mi? d

NİKİAS: Evet.

SOKRATES: Bu bilgi öyle herkesin harcı değildir, hekimde de, bakıcıda da yoktur, bu adamlar ancak o bilgiyi başka bir yönden edinmekle cesaretli olabilirler... Senin dediğin bu, değil mi?

NİKİAS: Evet, bu.

SOKRATES: Demek ki ataların sözü doğru: Bilgiyi edinip cesaretli olmak, herhangi bir domuzun harcı değildir.[4]

NİKİAS: Bence öyle.

SOKRATES: Demek ki sen Krommyon domuzunun[5] e bile cesaretli olduğunu kabul etmiyorsun. Hem bunu gülelim diye söylemiyorum. İnsan senin söylediğini ileri sürünce, artık ya hayvanların hiçbirinde cesaret bulunmadığını, yahut akıldan hayvanların da oldukça payı bulundu-

4. Yunanlılar, bir şeyin kolay olduğunu söylemek için "Bir itin, bir domuzun da harcıdır" derlermiş.

5. Krommyon, Korinthos ülkesinin köylerindendir; orada türeyen bir dişi domuz birçok zararlara sebep olduktan sonra Theseus gelip onu öldürmüş.

ğunu kabul edecektir; yoksa böyle zorlukları olan, insanlardan bile pek azının edinebildikleri bir bilginin, mesela bir aslanın, bir parsın, bir yaban domuzunun harcı olduğunu söyleyemez. Cesaret senin dediğin şeyse tabiat parsla geyiği, boğayla maymunu, cesaret bakımından bir yaratmış demektir.

197 *LAKHES:* Tanrılar hakkı için çok güzel söyledin, Sokrates! Gönlünden nasıl geçiyorsa bize tam öyle cevap ver, Nikias: Sen bizim hepimizin cesaretli diye bildiğimiz hayvanların bizden daha bilgili olduğunu mu söylüyorsun, yoksa herkesin dediğinin tersine olarak, onlarda hiçbir cesaret olmadığını mı ileri sürüyorsun?

NİKİAS: Ben, Lakhes, cesaretin ne hayvanlarda bulunduğunu kabul ederim, ne de bilmediği için tehlikeyi hor gören her hangi bir insanda: öylesine ben ya düşüncesizce atılgan, ya deli derim. Sen benim, bilgisiz oldukları için hiçbir şeyden korkmayan çocuklara cesaretli diyeceğimi
b mi sanıyorsun? Bence korkusuz olmak başka, cesaretli olmak başkadır. Cesaret, ihtiyatlılık, pek az kimsede bulunan şeylerdir; düşüncesizce atılganlık, cüret, ihtiyatsızlıktan gelen korkusuzluk ise, erkekler gibi kadınlarda da, çocuklarla hayvanlarda da, yani hemen herkeste bulunabilir. Bunun içindir ki insanların çoğuyla birlikte senin de cesaret dediğin işlere ben ancak düşüncesizce atılganlık derim.

c *LAKHES:* Görüyor musun Sokrates? Bu sözlerle kendini pek övmüş oldu; ama hepimizin cesaretli diye tanıdığımız kimselere de o şerefi çok görmeye kalkışıyor.

NİKİAS: Hayır, Lakhes, merak etme. Bence sen bilginsin, Lysimakhos da bilgin, çünkü cesaretlisiniz; Atinalılardan daha birçoğu için de böyle diyebilirim.

LAKHES: Buna cevap vermeyeceğim; verilecek cevabım olmadığından değil, ama benim büsbütün de Aixone'li[6] olduğumu söylemeni istemem.

SOKRATES: Hayır, söyleme bir şey, Lakhes. Görüyorum ki Nikias'ın bu bilgiyi dostumuz Damon'dan edindiğini daha anlayamadım. Damon Pradikos'la, terimler arasında bu fibi farklar gözetmekte en usta bilgici olduğu söylenen Prodikos'la pek düşüp kalkar. d

LAKHES: İyi dedin, Sokrates, böyleşine incelikler devletin başına geçirilmeye değerli görülecek insanlardan çok bilgicilere yakışır.

SOKRATES: Ama, a benim dostum! En büyük işlerin başında olan adamda en büyük erdemlerin bulunması da gerekir; Nikias cesaretin ne demek olduğunu böyle anlatırken acaba ne düşünüyor, bunu incelemek bence yerinde olur. e

LAKHES: Orasını artık sen incele, Sokrates.

SOKRATES: Benim istediğim de işte o ya dostum! Ama demin birlik ettikti, bu kadarcıkla kurtulduğunu sanma; sen de iyi dinle, onun diyeceklerini sen de benimle incelersin.

LAKHES: Gerekli buluyorsan, peki, öyle olsun.

SOKRATES: Öyle buluyorum, Lakhes. Sen, Nikias, demin başlarken söylediklerini bir düşün. Hatırlarsan bu sözü açtığımız zaman cesareti, erdemin bir kısmıdır diye 198
ele almıştık.

NİKİAS: Öyle olmuştu.

SOKRATES: Sorduklarıma cevap verirken de onu gene bir parça diye ele aldın, hepsinin bir araya gelmesi

6. Aixone'liler çok kibirli, kavgacı diye tanınmış insanlardır.

erdem dediğimiz şeyi meydana getiren daha başka parçalar da bulunduğunu unutmadın, değil mi?

NİKİAS: Unutmadım.

SOKRATES: O parçaların neler olduğunda da bakalım birleşiyor muyuz? Bence o parçalar arasında, isteklerimize karşı koyabilmek vardır, adaletlilik vardır, bunlara benzer daha başka meziyetler vardır. Sence de öyle değil mi?

b *NİKİAS:* Öyle elbette.

SOKRATES: Peki; demek bunun üzerinde bir ayrılığımız yok. Şimdi gelelim nelerden korkulup nelerden korkulmayacağına; bir inceleyelim de bunlardan senin anladığın başka, bizim anladığımız başka olmasın. Bunlar bizce nedir, onu sana şimdi söyleyeceğiz; sen bizim gibi düşünmüyorsan, nerelerde ayrılıyoruz, bildirirsin. Biz diyoruz ki, korkulacak şeyler korku verenler, korkulmayacak şeyler de vermeyenlerdir. Ama korku verenler, ne geçmişteki kötülüklerdir, ne de şimdikiler; ancak beklenilen kötülükler korku verir, çünkü korku, gelecek bir kötülüğü beklemedir. Sence de öyle değil mi, Lakhes?

c *LAKHES:* Tamamen öyle, Sokrates.

SOKRATES: Şimdi bizim ne düşündüğümüzü biliyorsun, Nikias. Biz diyoruz ki korkulacak şeyler, gelecekteki kötülüklerdir; korkulmayacak olan da, gene gelecekte, ama birer kötülük sayılmayacak, yahut birer iyilik denecek şeylerdir. Sen ne dersin? Öyle mi, değil mi?

NİKİAS: Öyle.

SOKRATES: Peki, sen bu şeylerin bilgisine mi cesaret diyorsun?

NİKİAS: Evet, ona.

SOKRATES: Kaldı bir üçüncü nokta. Bakalım onda da birleşiyor muyuz?

NİKİAS: Neymiş o nokta?

SOKRATES: Söyleyeceğim. Lakhes'le bana öyle geliyor ki bilgi, çeşitli konularıyla ele alınınca, geçmişin nasıl olduğunu bildiği için başka, şimdikinin nasıl olmakta olduğunu bildiği için başka daha olmamışın nasıl olması gerekeceğini, nasıl olacağını bildiği için başka değildir, hepsinde de birdir. Mesela sağlık için, olanı, olmuşu, olacağın nasıl olacağını bilen tek bir bilgi vardır ki o da hekimliktir. Toprağın yetiştirdikleri karşısında çiftçilik bilgisi için de öyledir. Savaş işlerinde, siz de elbette kabul edersiniz ki komutanın bilgisi her şeyi, hele gelecek olan her şeyi kavrar; bakıcılık önünde boyun eğmek şöyle dursun, ona buyurur, çünkü savaşta ne olduğunu, ne olacağını ondan iyi bilir; kanun da bakıcının komutana değil, komutanın bakıcıya buyuracağını söyler. Bunu böyle diyebilir miyi, Lakhes?

LAKHES: Diyebiliriz.

SOKRATES: Ya sen, Nikias, biz bir şey ister geçmişte, ister şimdi, ister gelecekte olsun, onu bilen bir tek bilgidir dediğimiz zaman dediğimizi doğru buluyor musun?

NİKİAS: Evet, Sokrates, ben de öyle derim.

SOKRATES: Ama, a benim Nikiasım! Sen cesaret nelerden korkulur, nelerden korkulmaz, onun bilgisidir demiştin, değil mi?

NİKİAS: Evet.

SOKRATES: Nelerden korkulur, nelerden korkulmaz derken, gelecekteki iyilikler, gelecekteki kötülükler anlaşılmalı dedik, öyle değil mi?

NİKİAS: Öyle.

SOKRATES: Geçmişte olsun, nerede olursa olsun, bir şeyi kavrayan hep bir bilgidir dedik, bunda da anlaştık.

NİKİAS: Doğru.

SOKRATES: Demek ki cesaret yalnız nelerden korkulup nelerden korkulmayacağının bilgisi değildir; çünkü yalnız gelecekteki iyiliklerle kötülükleri değil, şimdikileri, geçmiştekileri de, kısacası, öteki bilgiler gibi, geniş anlamıyla bütün iyiliklerle bütün kötülükleri kavrar.

NİKİAS: Doğru.

SOKRATES: Öyleyse, Nikias, sen, cesaretin üçte biri nedir, ancak onu söylemişsin; oysa biz senden bütün cesareti sormuştuk. Şimdi söylediklerin de cesaret yalnız nelerden korkulup nelerden korkulmayacağının değil, ne zamanda, nerede olursa olsun bütün iyiliklerle bütün kötülüklerin bilgisidir demeye geliyor. Sen şimdi böyle mi düşünüyorsun, Nikias? Ne dersin?

NİKİAS: Doğrusu öyle demek düşüyor, Sokrates.

SOKRATES: Ama, benim dostum Nikias! Bütün iyilikleri de, bütün kötülükleri de nasıl geldikleri gelecekleri, yahut gelmiş olduklarıyla birlikte iyice bilen bir adamda erdemin bütünü vardır demez misin? Tanrılarla da, insanlarla da olan işlerinde nelerden korkulup nelerden korkulmayacağını daima ayırt edebilen, kendisinde böyle bir vergi bulunan insanda, iyilikleri nasıl kullanacağını bildiği için onlara erebilen insanda erdem mi yoktur? Yargı gücü mü yoktur? Din mi yoktur?

NİKİAS: Bu dediğin bana doğru geliyor. Sokrates.

SOKRATES: Ama biz cesaret, erdemin ancak bir parçasıdır demiştik.

NİKİAS: Öyle demiştik.

SOKRATES: Şimdi dediğimizse o değil.

NİKİAS: Değil, Sokrates.

SOKRATES: Demek ki, Nikias, cesaretin ne olduğunu bulamadık.

NİKİAS: Bulamadık.

LAKHES: Sokrates'in sorularına karşılık söylediğim sözleri küçümsemiştin; bunu görünce, Damon'dan edindiğim bilgiyle senin bu işin altından çıkacağını ummuştum, Nikias.

NİKİAS: Demin cesaretin ne olduğunda büsbütün de bilgisiz çıkmanı hiçe saymak sana pek yakışır ya! Lakhes. Senin istediğin, benim de senin gibi bilgisiz gözükmem; kendini adam sayan herkesin bilmesi gereken şeyleri sen de benimle birlikte bilmemişsin, ona aldırmıyorsun. İnsanoğlu böyledir işte. Başkalarına bakıp kendine bakmayı unutuyorsun. Bana gelince, bugünlük işin içinden oldukça çıktığımı sanıyorum; bir yanlışa düştümse Damon'un, senin daha yüzünü bile görmeden alay ettiğin Damon'un da, birçok başka kimselerin de yardımıyla bundan sonra düzelteceğimi umarım. Hele bilgilerimi bir pekiştireyim, hiçbirini saklamaz, sana da söylerim, görüyorum ki senin bilgin daha pek eksik.

LAKHES: Sen bilgin adamsındır, Nikias. Ama Lysimakhos ile Melesias beni dinlerlerse, oğullarının eğitimi işinde seninle beni bir yana bırakırlar da Sokrates'i tutarlar; demin dediğim gibi, benim çocuklarım da o yaşta olsalar, ben de öyle ederdim.

NİKİAS: Bak, bunda beraberiz: Sokrates o gençlerle uğraşmayı üzerine alıyorsa, başka öğretmen aramanın gereği yok. İstese, ben de Nikoratos'u ona bırakırdım, hem

de sevine sevine. Ama bu sözü her açışımda bana başka birini getirip kendi çekildi. Sokrates beni dinlemedi ama, Lysimakhos, belki seni dinler.

LYSİMAKHOS: Dinlese de yeridir, Nikias; çünkü ben de onun için, başkalarına yapmayacağımı yapmaya hazırım. Ne dersin, Sokrates? Beni dinleyip de bu delikanlıları elimizden geldiği kadar iyi adam etmek işinde bize yardım eder misin?

e *SOKRATES:* Olgunlaşmak isteyen bir kimseye yardımı esirgemek, doğrusu, yakışır iş değildir, Lysimakhos. Şimdi bu konuştuklarımızda benim bilgili olduğum, bu iki dostunun da bilgisiz oldukları gözükseydi senin onları bırakıp da beni çağırman doğru olurdu; ama birimiz işin içinden çıkamadık; öyleyse ne diye birimizi seçip de ötekileri bırak-
201 malı? Bana kalırsa, hiçbirimizi seçemezsin. Bu, böyle. Şimdi bir şey söyleyeceğim, belki doğru bulursunuz. Bence, arkadaşlar, biz en iyi öğretecek adamı, bu delikanlılardan önce kendimiz için bulmalıyız, hem bunun için paraya da, her şeye kıymalıyız; belli, daha eksiğimiz var. Böyle kalmamıza gelince, o hiç doğru olmaz. Bizim bu yaşta okula gitmeye kalktığımıza bir gülen olursa, Homeros'un: "Yoksullukb la utanma bir arada gitmez" sözünü söyler, kendimizi kurtarırız. Biz, şunun bunun ne diyeceğine bakmayıp hem kendimizi, hem de bu çocukları yetiştirmeye çalışalım.

LYSİMAKHOS: Bu öğüdün hoşuma gitti, Sokrates; içinizde en yaşlı benim, bu çocuklarla birlikte öğrenmeye en çok çalışan da ben olacağım. Ama sen benim dediğimi dinle. Yarın sabah bizim eve gelmemezlik etme de şu işi bir görüşelim. Şimdi geç oldu, neredeyse ayrılacağız.

SOKRATES: Peki, Lysimakhos, kısmetse yarın sana gelirim.

Platon
Lysis Lakhes

Dostluk Üzerine

Platon Lysis diyaloğunu gençlik döneminde kaleme aldı. Sahnede Sokrates, Meneksenos ve genç Lysis vardır. Sokrates dostluğun doğası üzerine dört öneri getirir, ancak sonunda kendisi de hiçbirinden hoşnut kalmaz. Dostluğun doğası üzerine kesin bir karara varamayınca çaresizce,

"...anlaşıldı ki biz bu işin içinden çıkamayacağız. Demek ki ne sevenler dost, ne sevilenler; ne benzer olanlar, ne karşıtlar; ne iyiler, ne uygun olanlar; ne de hatırlayamadığım diğerleri. Bütün bunların hiçbiri dost değilse, susmaktan başka çare kalmıyor... Siz de gülünç oldunuz gençler, bu yaşımda ben de. Bizi dinleyenler buradan giderken diyecekler ki, birbirine dost diyen bu insanlar, dost nedir bulup çıkarmaktan acizler," der.

ISBN 978-605-4177-82-0

